



Τὴν Ἰ. Ἐνότητα διὰ τὸν

ΦΩΚ. ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΥ



ΙΣΤΟΡΙΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΥΣΑ

τὴν ὕλην τοῦ προγράμματος
τῆς Πέμπτης τάξεως τῶν
Δημοτικῶν Σχολείων

ΜΕΤΑ 9

ΚΑΛΙΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ



ΕΚΔΟΣΙΣ ΒΙΒΛΙΟΠΟΛΕΙΟΥ
Δ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ



18437

ΦΩΚΙΩΝΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΥ

Διευθυντοῦ τοῦ 13ου ἑξαταξίου σχολείου ἐν Ἀθήναις,
δημοσιογράφου.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ
ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

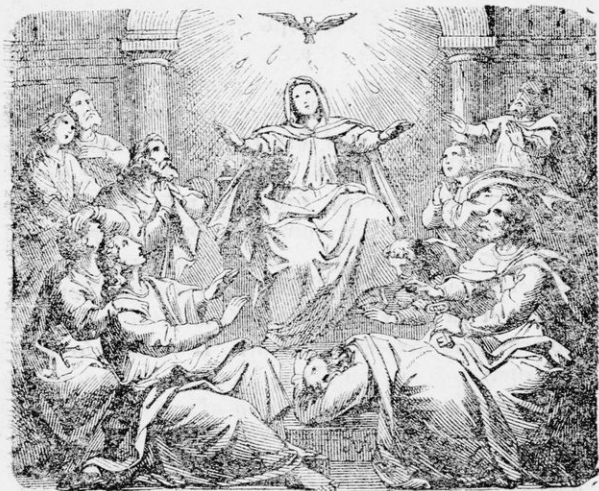
*Κατὰ τὸ ἀπὸ 1ης Σεπτεμβρίου 1913
πρόγραμμα τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν
καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως*

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ Δ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ
56—Ὀδὸς Σταδίου—56

ΕΚΔΟΣΙΣ Γ'

Ἡ παρ' ἄλλου ἀνατύπωσις τοῦ παρόντος βιβλίου ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ ἐκδότης Δ. Δημητράκου καταδιωχθήσεται κατὰ τοὺς νόμους περὶ Κλεψιτυπίας καὶ περὶ παρανόμου συναγωνισμοῦ.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΔΕΛΙΓΙΑΝΝΗ



1) Ἡ ἑορτὴ τῆς Πεντηκοστῆς καὶ ἡ ἐπιφοιτήσις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Γνωρίζομεν ἐκ τῆς Καινῆς Διαθήκης ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ὀλίγας ὥρας πρὶν συλληφθῆ καὶ σταυρωθῆ συνέφαγε μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ τὸν λεγόμενον μυστικὸν δεῖπνον. Μετὰ τὸν δεῖπνον ἐκαίοντο, ὁ Ἰησοῦς παρέλαβε τοὺς μαθητὰς του καὶ μετέβη μετ' αὐτῶν εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν. Ἐνῶ δὲ μετέβαινε ἐκεῖ, προεῖπεν εἰς αὐτοὺς ὅτι θὰ ἀποστείλῃ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τὸ ὁποῖον θὰ φωτίσῃ καὶ θὰ διδάξῃ αὐτοὺς πάντα ὅσα ἐμελλοῦν νὰ διδάξωσιν οὗτοι εἰς τὸν κόσμον. Ἐπίσης, πρὶν ἀναληφθῆ εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ἐβεβαίωσε καὶ πάλιν αὐτοὺς περὶ τούτου καὶ συνέστησε νὰ μὴ ἀπομακρυνθῶσι τῶν Ἱεροσολύμων, ἀλλὰ νὰ μείνωσιν ἐκεῖ ὅλοι ὁμοῦ, ἕως ὅτου ἐπιφοιτήσῃ ἐπ' αὐτῶν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Ἐμενον λοιπὸν οἱ μαθηταὶ μετὰ τὴν Ἀνάληψιν τοῦ Ἰησοῦ εἰς μίαν οἰκίαν τῶν Ἱεροσολύμων καὶ ἀνέμενον νὰ ἐκκληρωθῆ ἡ ὑπόθεσις, τὴν ὁποίαν ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς ὁ διδάσκαλος αὐτῶν.

Πεντήκοντα ἡμέρας μετὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα οἱ Ἑβραῖοι ἑώρταζον τὴν λεγομένην Πεντηκοστήν. Κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἐνῶ οἱ μαθηταὶ εὐρίσκοντο συνηγμένοι εἰς μίαν οἰκίαν καὶ προσηύχοντο, ἤκουσαν ἀλλόκοτον βοὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἡ ὁποία ὡμοίαζε μὲ ἴχον σφοδροῦ ἀνέμου· αὕτη ἐγέμισε τὴν οἰκίαν καὶ συγχρόνως γλῶσσαι πυρὸς ἐφέροντο πρὸς τὰς κεφαλὰς αὐτῶν. Τότε πάντες ἐπληρώθησαν πνεύματος ἁγίου καὶ ἤρχισαν νὰ λαλοῦν διαφόρους γλώσσας. Ὅταν

είδον τοῦτο οἱ κάτοικοι τῶν Ἱεροσολύμων, ἐξεπλάγησαν καὶ δὲν ἠδύναντο νὰ ἐνοήσουν πῶς οἱ ἀγράμματοι ἐκεῖνοι Γαλιλαῖοι ἐγένοντο αἰφνιδίως σοφώτατοι ἄνδρες καὶ ἐλάλουν τόσας γλώσσας.

Τότε ὁ Πέτρος ἐξήγησεν εἰς τοὺς ἐκπεπληγμένους Ἰουδαίους ὅτι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τὸ ὁποῖον κατήλθεν ἐξ οὐρανοῦ, ἐφώτισεν αὐτούς, συνεβούλευσε δὲ τοὺς Ἰουδαίους νὰ μετανοήσωσι καὶ νὰ πιστεύσωσιν εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, ὁ ὁποῖος ἦτο υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐσταυρώθη μὲν ὑπ' αὐτῶν, ἀλλ' ἀνέστη τριήμερος ἐκ τοῦ τάφου καὶ ἀνελήφθη κατόπιν εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Ἡ ὁμιλία ἐκείνη τοῦ Πέτρου ἔκαμε μεγίστην ἐντύπωσιν, τρισχίλιοι δὲ Ἰουδαῖοι ἐγένοντο Χριστιανοὶ καὶ ἐβαπτίσθησαν. Οὗτοι ὑπῆρξαν οἱ πρῶτοι Χριστιανοί, οἱ ὁποῖοι ἀπετέλεσαν τὴν πρώτην χριστιανικὴν ἐκκλησίαν. Ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν ἐορτάζει τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πενήκοντα ἡμέρας μετὰ τὸ Πάσχα ἐν ἡμέρᾳ Κυριακῇ, ἡ δὲ ἐορτὴ αὕτη λέγεται Πεντηκοστή.

Κατὰ τὴν ἐορτὴν ταύτην ψάλλομεν τὸ ἐξῆς ἀπολυτικίον :

«Εὐλογητὸς εἶ, Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ πανσόφους τοὺς ἄλιεῖς ἀναδείξας καταπέμψας αὐτοῖς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, καὶ δι' αὐτῶν τὴν οἰκουμένην σαγηνεύσας, φιλόανθρωπε, δόξα σοι.»

Ἡ ἐρμηνεία τοῦ ἀπολυτικίου εἶνε ἡ ἐξῆς :

«Εὐλογητὸς εἶσαι, Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ὁποῖος ἔστειλες τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον πρὸς τοὺς ἄλιεῖς (δηλ. τοὺς Ἀποστόλους) καὶ ἔκαμες αὐτοὺς πανσόφους, δι' αὐτῶν δὲ ἐνεθουσίασες τὴν ἀνθρωπότητα, ἣ ὅποια ἐδέχθη τὴν διδασκαλίαν σου. Δόξα εἰς σέ, φιλόανθρωπε.

2) *Ἡ πρώτη χριστιανικὴ Ἐκκλησία. — Ὁ βίος τῶν πρώτων Χριστιανῶν. — Ἐκλογὴ διακόνων. — Ὁ πρῶτος μάρτυς Στέφανος. — Ὁ Φίλιππος.*

Οἱ Ἀπόστολοι ἐξηκολούθουν ἔκτοτε τὸ ἔργον τῆς διδασκαλίας καὶ καθημερινῶς ἐβάπτιζον νέους χριστιανούς, οἱ ὁποῖοι σαγηνευόμενοι ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν αὐτῶν προθύμως ἠσπάζοντο τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν. Τοιοῦτοτρόπως ἡ πρώτη χριστιανικὴ Ἐκκλησία, ἡ ὅποια ἀπετέλεσθη κατ' ἀρχὰς ἐκ τρισχιλίων χριστιανῶν, ἤρξανε καταπληκτικῶς. Οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ ἠγαπῶντο μεταξύ των καὶ ἐβοήθουν ἀλλήλους, προσήχοντο δὲ τακτικώτατα. Ὅσοι ἐξ αὐτῶν εἶχον περιουσίαν τὴν κατέθετον εἰς τὸ κοινὸν ταμεῖον, ἐκ τῶν χρημάτων δὲ τούτων ἐβοήθουν τὰς πτωχὰς καὶ ὀρφανὰς οἰκογενείας. Παρεκάθηοντο εἰς κοινὰ γεύματα καὶ ἐτέλουν κατ' αὐτὰ τὸ μυστήριον τῆς θείας εὐχαριστίας, ὅπως ἐδίδαξεν αὐτὸ ὁ Ἰησοῦς εἰς τοὺς μαθητὰς του, κατὰ τὸν μυστι-

κὸν δειπνόν. Ἐπειδὴ δὲ οἱ χριστιανοὶ ἐπολλαπλασιάζοντο ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν, διὰ τοῦτο ἀπεφασίσθη νὰ ἐκλεγῶσιν ἑπτὰ ἄνδρες δραστήριοι, οἱ ὁποῖοι νὰ φροντίζωσι διὰ τὴν διανομὴν τῶν χρημάτων εἰς τὰς χήρας καὶ τὰ ὄρφανὰ τῶν πτωχῶν οἰκογενειῶν καὶ διὰ τὴν ἐν γένει περίθαλψιν αὐτῶν. Οἱ ἑπτὰ οὗτοι ἄνδρες ὠνομάσθησαν *διακονοὶ*, μεταξὺ δὲ αὐτῶν ἦτο καὶ εἰς ὀνομαζόμενος Στέφανος, ὁ ὁποῖος ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ ἀρχidiaκόνου. Ὁ Στέφανος ἦτο ἄνθρωπος πολὺ εὐσεβὴς καὶ πλήρης πίστεως, ἐργάζετο δὲ νυχθημερὸν ὑπὲρ τῶν χριστιανῶν, τοὺς ὁποῖους ἐδίδασκε τὰ παραγγέλματα τοῦ Χριστοῦ· ἔλοι ἠγάπων καὶ ἐσέβοντο αὐτὸν πολὺ.

Οἱ Ἰουδαῖοι, ἐπειδὴ ἔβλεπον ὅτι οἱ χριστιανοὶ ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἐπολλαπλασιάζοντο, ἤρχισαν νὰ ἀνησυχῶσιν καὶ διὰ τοῦτο ἐκήρυξαν σφοδρὸν κατ' αὐτῶν διωγμὸν. Μίαν ἡμέραν συνέλαβον τὸν Στέφανον καί, ἀφοῦ τὸν ἐβασάνισαν παντοιοτρόπως, κατόπιν τὸν ἐλιθοβόλησαν. Ὁ Στέφανος ὑπέστη τὸ μαρτύριον ἐκεῖνο μετὰ θαυμαστῆς ὑπομονῆς καὶ ἀνεξικακίας, ἐνῶ δὲ οἱ Ἰουδαῖοι ἐλιθοβόλουν αὐτόν, ἐκεῖνος γονατίσας ἐνώπιον πάντων ὕψωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εἶπε : «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, μὴ στήσης αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην». Καὶ ἐνῶ ἔλεγε ταῦτα, ἀπέθανεν ἔκ τῶν τραυμάτων, τὰ ὁποῖα τοῦ ἐπροξένησαν οἱ λίθοι. Ὁ Στέφανος εἶνε ὁ πρῶτος, ὁ ὁποῖος ἐθανατώθη χάριν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, καὶ διὰ τοῦτο ὠνομάσθη πρωτομάρτυς, ἡ δὲ μνήμη αὐτοῦ ἐορτάζεται τὴν 27ην Δεκεμβρίου.

Οἱ διωγμοὶ τῶν Ἑβραίων ἐξηκολούθησαν μετὰ λύσεως ἐναντίον τῶν χριστιανῶν. Ἀλλὰ τοῦτο, ἀντὶ νὰ ἀνακόψῃ τὴν διάδοσιν τοῦ χριστιανισμοῦ, ἀπεναντίας ἐγένετο ἀφορμὴ νὰ προσέρχωνται περισσότεροι εἰς αὐτόν. Πολλοὶ τῶν χριστιανῶν, φεύγοντες τοὺς διωγμούς, ἐγκατέλειψαν τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς ἄλλας πόλεις. Μεταξὺ αὐτῶν ἦτο καὶ ὁ διάκονος Φίλιππος, ἄνθρωπος πλήρης πίστεως, ὁ ὁποῖος ἐδίδασκε μετὰ πολλοῦ ζήλου τὰ διδάγματα τοῦ Χριστοῦ καὶ διένειμε πολλὰ χρήματα εἰς τοὺς πτωχοτέρους ἔξ αὐτῶν. Ὁ Φίλιππος ἀπέθανεν εἰς τὴν Σαμαρείαν.

3) Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος. — Αἱ σπουδαὶ τοῦ Παύλου.

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐγεννήθη εἰς τὴν Ταρσόν, πόλιν τῆς Κιλικίας. Κατ' ἀρχὰς ὠνομάζετο Σαυὺλ ἢ Σαῦλος, ἦτο δὲ εἰδωλολάτρης καὶ φανατικὸς διώκτης τῶν χριστιανῶν, λαβὼν μάλιστα μέρος εἰς τὸν κατὰ τοῦ Στεφάνου λιθοβολισμόν. Ἐσπούδασε τὴν νομικὴν, ἐγνώριζε θανμάσια τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ ἦτο ρήτωρ πολὺ εὐλόγως.

Τὴν νομικὴν ἐσπούδασεν ὁ Παῦλος εἰς Ἱεροσόλυμα γενόμενος μαθητὴς τοῦ περιφήμου Φαρισαίου νομοδιδασκάλου Γαμαλιήλ.

Ὁ Παῦλος ἀπὸ σφοδροτάτου διώκτου καθίσταται θερμώτατος κήρυξ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας. Ὁ ἀρχιερεὺς τῶν Ἑβραίων εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, θέλων νὰ ἐξολοθρεύσῃ τοὺς χριστιανοὺς τῆς πόλεως Δαμασκοῦ, ἀπέστειλε τὸν Σαοὺλ εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην μετὰ ζητήν ἐντολὴν νὰ συλλάβῃ καὶ νὰ φέρῃ εἰς Ἱεροσόλυμα δεσμίους ὅλους τοὺς χριστιανοὺς τῆς Δαμασκοῦ. Ὁ Σαοὺλ ἐδέχθη προθύμως τοῦτο καὶ ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς Ἱερουσαλήμ κατευθυνόμενος εἰς Δαμασκόν. Ἐνῶ ὅμως ἐπλησίαζεν εἰς τὴν πόλιν, αἴφνης ἐφωτίσθη ὑπὸ θεοῦ φωτός, τὸ ὁποῖον ἦλθεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐκ τῆς λάμπρας ἐκείνης τῆς ἐκθαμ-



«Σαοὺλ, Σαοὺλ, τί με διώκεις ;»

βωτικῆς ἐξάλισθη καὶ ἔπεσε κατὰ γῆς. Ταυτοχρόνως δὲ ἤκουσε φωνήν, ἣ ὁποία ἔλεγε πρὸς αὐτόν: «Σαοὺλ, Σαοὺλ, τί με διώκεις;» Ἐντρομος ὁ Σαοὺλ ἠρώτησε τότε: «Ποῖος εἶσαι σύ, Κύριε, τὸν ὁποῖον ἐγὼ διώκω ;» «Ἐγὼ εἶμαι ὁ Ἰησοῦς, τὸν ὁποῖον σύ, διώκεις» ἀπήντησε καὶ πάλιν ἡ ἴδια φωνή. Περισσότερον φοβηθεὶς τώρα ὁ Σαοὺλ ἠρώτησε τὸν Ἰησοῦν τί πρέπει νὰ πράξῃ διὰ νὰ σωθῇ, ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν εἰς αὐτόν νὰ μεταβῇ εἰς Δαμασκόν, ὅπου θὰ εὔρῃ ἄνθρωπον ὀνόματι Ἀνανίαν καὶ ἐκεῖνος θὰ εἴπῃ εἰς αὐτόν τί νὰ πράξῃ διὰ νὰ σωθῇ. Ὁ Σαοὺλ τότε ἐσηκώθη, ἀλλ' ἐπειδὴ εἶχε τυφλωθῆ, δὲν ἠδύνατο νὰ προ-

χωρήση. Τότε οί συνοδοί του ἔλαβον αὐτὸν ἐκ τῆς χειρὸς καὶ τὸν ὠδήγησαν εἰς Δαμασκόν, ὅπου ἔμεινεν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας νῆστις καὶ τυφλός. Τέλος κατώρθωσε νὰ συναντήσῃ τὸν Ἀνανίαν, ὁ ὁποῖος ἦτο χριστιανὸς εὐσεβής, καὶ νὰ βαπτισθῆ ὑπ' αὐτοῦ, ἀμέσως δὲ ἀνέκτησε καὶ τὸ φῶς τῶν ὀφθαλμῶν του. Ὁ Σαοὺλ ἔκτοτε ὠνομάσθη Παῦλος καί, ἐνῶ μέχει τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἦτο σφοδρότατος διώκτης τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, ἐγένετο αἴφνης θερμότητος κήρυξ αὐτῆς. Μεταβάς δὲ εἰς τὴν συναγωγὴν, ἀντὶ νὰ κηρύξῃ τὸν Μωσαϊκὸν νόμον, ὡς ἀνέμενον οἱ Ἰουδαῖοι, ἐλάλησεν ὑπὲρ τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Τὸ τοιοῦτον κατέπληξε τοὺς Ἰουδαίους, οἱ ὁποῖοι ἀγανακτήσαντες ἐζήτησαν εὐκαιρίαν νὰ φονεύσωσιν αὐτόν. Διὰ τοῦτο ὁ Παῦλος ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Ἱεροσόλυμα.

Ὁ Παῦλος κηρύττει τὸ Εὐαγγέλιον ἐν Συρίᾳ, Μικρᾷ Ἀσίᾳ καὶ Κύπρῳ. — Ἱδρύσεις Ἐκκλησιῶν.

Ἐπανελθὼν εἰς Ἱεροσόλυμα ὁ Παῦλος ἤρχισε μετὰ περισσοτέρου ζήλου τὸ κήρυγμα ὑπὲρ τῆς θρησκείας τοῦ Χριστοῦ. Τοῦτο ἐγένετο ἀφορμὴ νὰ ἐκμανῶσιν οἱ Ἰουδαῖοι τῆς πόλεως ἐναντίον του καὶ νὰ καταδιώκωσιν αὐτὸν πανταχοῦ. Ἔνεκα τούτου ὁ Παῦλος ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του, ἐκεῖ δὲ συναντήσας τὸν Βαρνάβαν ἀνεχώρησε μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν Ἀντιόχειαν τῆς Συρίας, ὅπου ἐδίδαξεν ἐπὶ τινα χρόνον. Πλείστοι κάτοικοι τῆς πόλεως ἐκείνης ἐγένοντο χριστιανοὶ καὶ τοιοῦτοτρόπως ἰδρύθη ἡ πρώτη χριστιανικὴ ἐκκλησία ἐν Ἀντιοχείᾳ. Ἐκ τῆς Ἀντιοχείας μετέβη ὁ Παῦλος εἰς πολλὰς ἄλλας πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ὅπου ἵδρυνεν ἐκκλησίας. Ἀκολουθῶς μετέβη εἰς Κύπρον, περιελθὼν ὅλας τὰς πόλεις τῆς νήσου ταύτης.

Τοιοῦτοτρόπως ὁ Παῦλος κατώρθωσεν εἰς μικρὸν σχετικῶς χρονικὸν διάστημα νὰ διαδώσῃ τὸν χριστιανισμὸν εἰς τὴν Συρίαν, τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, τὴν Κύπρον καὶ νὰ ἰδρῦσῃ τὰς πρώτας χριστιανικὰς ἐκκλησίας παρ' ὅλας τὰς ἀντιδράσεις καὶ τὰς ἐναντίον του συκοφαντίας τῶν εἰδωλολατρῶν καὶ τῶν Ἑβραίων.

4) Ὁ Παῦλος ἰδρύει ἐκκλησίας ἐν Φιλιπποῖς, Θεσσαλονίῃ καὶ Βεροίᾳ.

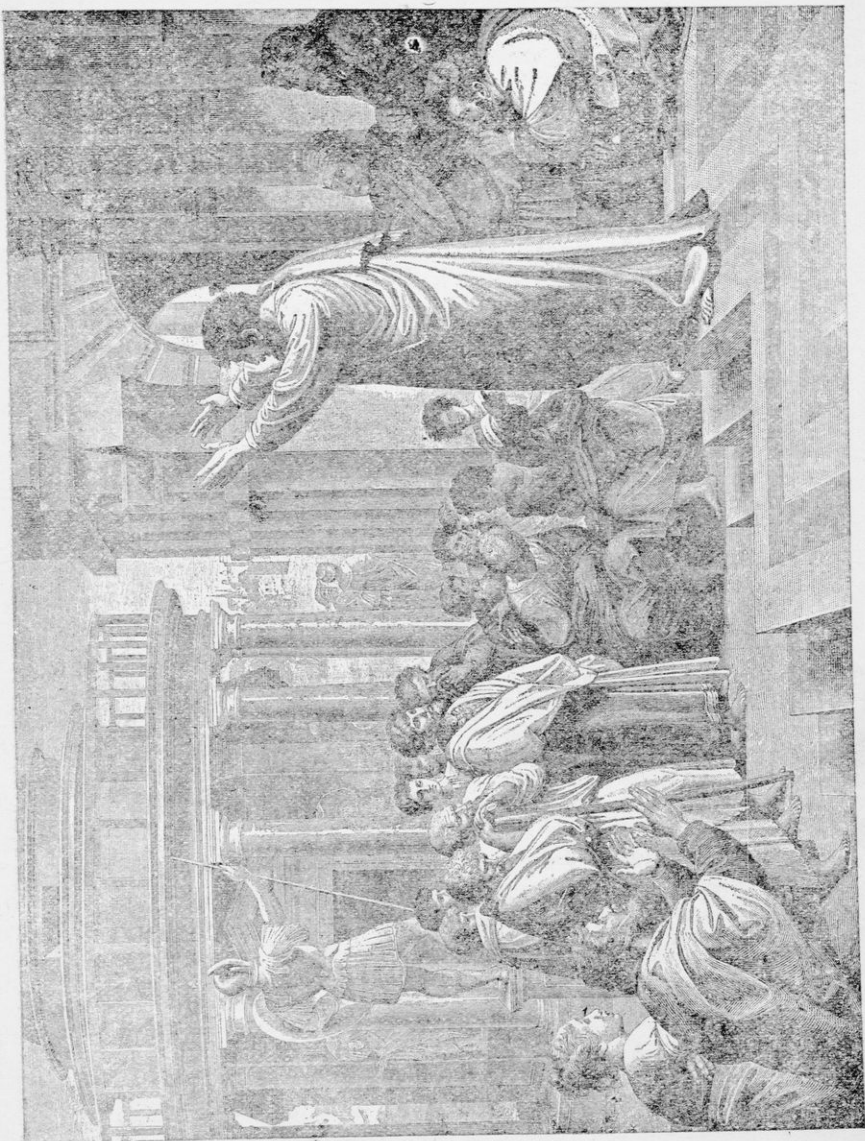
Ὁ Παῦλος εὐρισκόμενος ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ ἐπεθύμησε νὰ ἐπισκεφθῆ τὴν Εὐρώπην διὰ νὰ διαδώσῃ τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ εἰς εὐ-

ρύτερον κύκλον. Διὰ τοῦτο ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ κατ' ἀρχάς ἐπεσκέφθη τὴν πόλιν τῶν Φιλίππων. Ἐνῶ δὲ μίαν ἡμέραν προσηύχeto μετὰ τῶν ἀνθρώπων τῆς ἀκολουθίας του εἰς ἐξοχικόν τι μέρος τῆς πόλεως, παρετήρησε γυναϊκίᾳ τινος, αἱ ὁποῖαι εὗρισκοντο ἐκεῖ πλησίον. Ἀφοῦ δὲ ἐπλησίασε πρὸς τὸ μέρος τῶν γυναικῶν, ἤρ- χισε νὰ διδάσκη αὐτὰς περὶ τοῦ Ἐσταυρωμένου καὶ ἀναστάντος Χρι- στοῦ καὶ περὶ τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ. Ἡ ὁμιλία ἐκείνη τοῦ Παύλου ἐνεποίησε τόσῃ ἐντύπωσιν εἰς τὰς γυναῖκας, ὥστε μία ἐξ αὐτῶν ὀνο- μαζομένη Λυδία, ἔσπευσεν ἀμέσως νὰ γίνῃ χριστιανή, βαπτισθεῖσα μετὰ τῶν τέκνων αὐτῆς.

Οἱ Ἑβραῖοι ὅμως τῆς πόλεως πληροφορηθέντες τὰ συμβάντα συν- ἔλαβον τὸν Παῦλον καὶ ἓνα ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ὀνόματι Σίλαν καὶ τοὺς ἐφυλάκισαν. Τὴν νύκτα ὅμως συνέβη μέγας σεισμός καὶ κα- τέρρευσεν ἡ φυλακή, ὃ δὲ Παῦλος μετὰ τοῦ Σίλα ἐσώθησαν καὶ αἱ χεῖρές των ἀπηλευθερώθησαν τῶν δεσμῶν, μετὰ τὰ ὁποῖα εἶχον δεσμευθῆ. Ὁ φύλαξ τῶν φυλακῶν ἰδὼν τὸ γενόμενον θαῦμα ἐπίστευσεν ἀμέσως εἰς τὸν Χριστὸν καὶ ἐβαπτίσθη ὑπὸ τοῦ Παύλου καὶ αὐτὸς καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ. Ἀφοῦ δὲ ἴδρυσεν ἐκκλησίαν εἰς Φιλίππους ὁ Παῦλος, ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς πόλεως ταύτης καὶ ἦλθεν εἰς Θεσσαλονίκην, ὅπου ἐκήρυξεν ἐπανειλημμένως εἰς τὴν ἐκεῖ συναγωγὴν τῶν Ἑβραίων. Κα- ταδιωχθεὶς ὅμως ὑπὸ τῶν Ἑβραίων καὶ τῶν ἐθνικῶν /κατέφυγεν εἰς Βέροϊαν, ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ Ἑβραῖοι κατεδίωξαν αὐτὸν καὶ ἐκεῖ, ὁ Παῦ- λος μετὰ τῶν συνοδῶν του ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ ἐκεῖθεν καὶ νὰ ἔλθῃ εἰς τὰς Ἀθήνας.

Χ 5) Ὁ Παῦλος κηρύττει ἐν Ἀθήναις περὶ τοῦ ἀγνώστου Θεοῦ. — Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης.

Ὁ Παῦλος πρὶν ἀρχίσῃ τὸ κήρυγμα αὐτοῦ εἰς τὰς Ἀθήνας πε- ριῆλθεν ὀλόκληρον τὴν πόλιν καὶ εἶδε τοὺς βωμοὺς καὶ τὰ ἀγάλματα τῶν ἀρχαίων θεῶν τοῦ Ὀλύμπου, τὰ ὁποῖα οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον στή- σει εἰς διάφορα μέρη τῆς πόλεως. Μεταξὺ τῶν ἄλλων παρετήρησε καὶ ἓνα βωμὸν ἀφιερωμένον εἰς ἄγνωστον Θεόν, φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν « Ἀγνώστῳ Θεῷ ». Ἐκ τούτου λαβὼν ἀφορμὴν ὁ Παῦλος ὁμίλησεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους ἐκ τοῦ λόφου τοῦ Ἀρείου Πάγου περὶ τοῦ ἀγνώ- στου εἰς αὐτοὺς Θεοῦ εἰπὼν ὅτι ὁ ἄγνωστος οὗτος Θεὸς εἶνε ὁ ἀλη- θινὸς Θεός, ὃ ὁποῖος ἔπλασε τὸν κόσμον ὅλον καὶ δὲν κατοικεῖ μόνον μέσα εἰς βωμούς, ἀλλ' εἶνε πανταχοῦ παρὼν καὶ βλέπει τὰ πάντα. Προσέ- τηκε δὲ ὅτι ὁ Θεὸς οὗτος ἐσαρκώθη καὶ ἐνεφανίσθη εἰς τὴν Ἰουδαίαν,



Ο Ἀπόστολος Παῦλος κηρύττων τὸ Εὐαγγέλιον ἐν Ἀθήναις.

ὅπου ἐκήρυξε καὶ ἐδίδαξε καὶ τέλος ἐσταυρώθη καὶ ἀπέθανεν, ἀλλὰ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, θὰ ἐπανεῖλθη δὲ πάλιν διὰ νὰ κρίνῃ ζῶντας καὶ νεκρούς. Ἡ ὁμιλία ἐκείνη τοῦ Παύλου ἐκίνησε τὴν ἀγανάκτησιν τῶν περισσοτέρων Ἀθηναίων, οἱ ὅποιοι ἐζήτησαν νὰ τὸν λιθοβολήσουν. Εἷς ὅμως Ἀθηναῖος, ὁ Διονύσιος, ὁ ὁποῖος ἦτο Ἀρεοπαγίτης, δηλ. ἀνώτερος δικαστής, ἐπίστευσεν εἰς τὸ κήρυγμα τοῦ Παύλου καὶ ἐβαπτίσθη ἀμέσως, ἐχειροτονήθη δὲ καὶ ἐπίσκοπος τῶν Ἀθηνῶν καταταχθεὶς κατόπιν ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας μεταξὺ τῶν ἀγίων. Ἡ μνήμη του ἐορτάζεται τὴν 3ην Ὀκτωβρίου. Ἐπίσης κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐπίστευσε καὶ ἐβαπτίσθη καὶ μία γυνὴ Ἀθηναία, ὀνομαζομένη Δάμαρις.

6) Ὁ Παῦλος ἰδρύει ἐν Κορίνθῳ ἐκκλησίαν.

Μετὰ τὰς Ἀθήνας ἐπεσκέφθη ὁ Παῦλος τὴν Κόρινθον, ὅπου κατ' ἀρχὰς ἐδίδασκε τακτικῶς εἰς τὰς ἐκεῖ συναγωγὰς τῶν Ἑβραίων. Ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ Ἑβραῖοι δὲν ἤθελον νὰ ἀκούωσιν αὐτόν, ἀπεναντίας δὲ τὸν ἔβριζον καὶ τὸν ἠπειλουν, διὰ τοῦτο ἀπεφάσισε νὰ κηρύξῃ εἰς τοὺς εἰδωλολάτραις ἔχων βοηθοὺς αὐτοῦ τὸν Σίλαν καὶ τὸν Τιμόθεον, τοὺς μαθητὰς του. Τοῦτο παρώργισε τοὺς Ἰουδαίους, οἱ ὅποιοι κατήγγειλαν τὸν Παῦλον εἰς τὸν ἄρχοντα τῆς Ἀχαΐας Γαλλίωνα ὅτι εἰσάγει νέους θεοὺς καὶ παραβλάπτει τὴν Ἰουδαϊκὴν θρησκείαν. Ἀλλ' ὁ Γαλλίων δὲν ἔδειξεν ἐνδιαφέρον οὔτε ἔδωκε προσοχὴν εἰς τὰς διαμαρτυρίας τῶν Ἰουδαίων καὶ τοιοῦτοτρόπως ὁ Παῦλος ἐξηκολούθησε τὸ ἔργον αὐτοῦ ἐν Κορίνθῳ. Ἀφοῦ δὲ ἰδρυσεν ἐκεῖ χριστιανικὴν ἐκκλησίαν, ἀνεχώρησεν.

7) Ὁ Παῦλος ἐπιστρέφει εἰς Ἱεροσόλυμα, συλλαμβάνεται καὶ ἀποστέλλεται εἰς Ρώμην.— Θάνατος τοῦ Παύλου.

Ἐκ Κορίνθου ἐπανεῖλθεν ὁ Παῦλος εἰς τὴν Ἀσίαν, ὅπου ἐπεσκέφθη πολλὰς πόλεις αὐτῆς, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὴν Ἐφεσον, ὅπου ἐκήρυξεν ἐπὶ τινὰ χρόνον.

Ἀκολούθως ἐπέστρεψεν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ ἐξηκολούθησε τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ μετὰ θερμοῦ ζήλου. Πλείστοι ὅσοι προσήρχοντο καθ' ἡμέραν καὶ ἐβαπτίζοντο ὑπ' αὐτοῦ. Ἡ ἀλματική πρόοδος τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, ἣ ὀφειλομένη κατὰ μέγα μέρος εἰς τὸ κήρυγμα

τοῦ ἀποστόλου Παύλου, ἐξήγγειρε τὴν ἀγανάκτησιν καὶ τὸ μῖσος τῶν Ἑβραίων τῆς Ἱερουσαλήμ, οἱ ὅποιοι ἤεχισαν νὰ ζητῶσιν εὐκαιρίαν νὰ φονεύσωσιν αὐτόν. Ἐν ᾧ λοιπὸν ὁ Παῦλος ἐκήρυττε μίαν ἡμέραν εἰς τὸν ἐν Ἱερουσόλυμοις ναὸν τοῦ Σολομῶντος, πολλοὶ Ἰουδαῖοι ἐπετέθησαν κατ' αὐτοῦ καὶ ἀφοῦ τὸν ἔσυραν ἐκτὸς τοῦ ναοῦ ἠτοιμάζοντο νὰ τὸν φονεύσωσιν. Ἄλλ' ὁ Ῥωμαῖς ἀξιωματικὸς ἔσωσε τὸν Παῦλον καὶ διέταξε τοὺς Ῥωμαίους στρατιώτας νὰ δέσωσιν αὐτόν καὶ νὰ τὸν ὀδηγήσωσιν εἰς τὴν φυλακὴν. Ἀφοῦ δὲ ὁ Παῦλος ἔμεινεν



Ὁ Παῦλος προσευχόμενος εἰς τὰς φυλακὰς τῆς Ῥώμης.

ὀλίγας ἡμέρας εἰς τὴν φυλακὴν, ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ Ῥωμαίου ἀξιωματικοῦ εἰς Καισάρειαν, ὅπου ὁ ἐκεῖ Ῥωμαῖος ἡγεμὼν Φῆλιξ ἐφυλάκισεν αὐτόν. Μετὰ φυλάκισιν δύο ἐτῶν ἀπεστάλη εἰς τὴν Ῥώμην διὰ νὰ δικάσῃ ὑπὸ τοῦ Καίσαρος. Ἀφοῦ δὲ ἐπὶ τρεῖς μῆνας ἐταλαιπωρήθη εἰς τὴν θάλασσαν, ἔφθασεν εἰς Ῥώμην, ὅπου ἐφυλάκισθη. Ἀφοῦ δὲ ἐδικάσθη καὶ ἠθωώθη, ἐλεσκέφθη καὶ πάλιν ὄλας τὰς πόλεις, εἰς τὰς ὁποίας εἶχε διδάξει, καὶ ἐνίσχυσε τοὺς ἐκεῖ χριστιανούς. Μετὰ ταῦτα ἐπέστρεψε καὶ πάλιν εἰς τὴν Ῥώμην, ὅπου ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ ὠμοῦ τυράννου Νέρωνος συνελήφθη καὶ ὑπέστη μαρτυρικὸν θάνατον τὸ ἔτος 67 μ. Χ.

Τὸ κήρυγμα τοῦ Παύλου ὑπῆρξε ἀληθῶς μέγα, συνετέλεσε δὲ εἰς

τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ χριστιανισμοῦ ὅσον οὐδὲν ἄλλο κήρυγμα. Ἡ ἐκκλησία ὠνόμασεν αὐτὸν Ἀπόστολον τῶν Ἐθνῶν, πανηγυρίζει δὲ τὴν μνήμην αὐτοῦ ὁμοῦ μετὰ τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου τὴν 29ην Ἰουνίου.

Ὁ Παῦλος πλὴν τῆς εὐγλωττίας εἶχε καὶ τὸ χάρισμα τῆς συγγραφῆς



Μαρτυρὸς καὶ θάνατος τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἐν Ῥώμῃ.

Ἐγραψε πολλάς ἐπιστολάς, περικοιτᾷ δὲ αὐτῶν ἀναγινώσκονται εἰς τὴν ἐκκλησίαν κατὰ τὰς λειτουργίας καὶ τὰς ἄλλας ἱεροτελεστίας. Ἐκ τῶν ἐπιστολῶν του δύο ἀπευθύνονται πρὸς Θεσσαλονικεῖς, δύο πρὸς Κορινθίους, δύο πρὸς Ἐφεσίους, πρὸς Φιλιππισίους, πρὸς Κολασσαεῖς, πρὸς Τίτον πρὸς Τιμόθεον καὶ πρὸς Ἐβραίους.

3) Ὁ Ἀπόστολος Πέτρος.

Ὁ Ἀπόστολος Πέτρος κατήγετο ἐκ τῆς πόλεως Βηθθαϊδᾶ τῆς Γαλιλαίας, ἐλέγετο δὲ Σίμων. Ἦτο υἱὸς τοῦ ὠνά και ἀδελφὸς τοῦ ἀποστόλου Ἀνδρέου. Καὶ οἱ δύο οὗτοι ἀδελφοὶ ἦσαν ἄλιεῖς, καὶ ἤλεινον εἰς τὰ ὕδατα τῆς λίμνης Γεννησαρέτ. Μίαν ἡμέραν, ἐν ᾗ ὁ Ἰησοῦς περιεπάτει εἰς τὴν ὄχθην τῆς λίμνης, εἶδε τοὺς δύο τούτους ἀδελφούς νὰ ρίπτωσι τὰ δίκτυά των καὶ ἐκάλεσεν αὐτοὺς νὰ τὸν ἀκολουθήσωσιν. Ἐκεῖνοι εὐθὺς ἐγκατέλειψαν τὸ ἔργον τῆς ἀλιείας καὶ ἠκολούθησαν τὸν Ἰησοῦν, ἐγένοντο δὲ οἱ πρῶτοι αὐτοῦ μαθηταί. Ὁ Ἰησοῦς ἰδὼν τὸν Σίμωνα εἶπε πρὸς αὐτόν : «Σὺ εἶσαι, Σίμων, ὁ υἱὸς

τοῦ Ἰωάνη ; οὐ θὰ ὀνομασθῆς Κιφᾶς, δηλ. Πέτρος». Ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ἀνδρέας ὑπῆρξαν προηγουμένως μαθηταὶ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Προδρέμου καὶ εἶχον γνωρίσει τὸν Ἰησοῦν, οἷε οὗτος μετέβη εἰς τὸν Ἰουδαίην διὰ τὰ βαπτισθῆ ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου.

Ὁ Σίμων ἦτο ἀνὴρ θερμῆς πίστεως, διὰ τοῦτο δὲ ὀνομάσθη καὶ Πέτρος, δηλ. πιστὸς καὶ σταθερός, ἠγάπα δὲ πολὺ τὸν Ἰησοῦν καὶ ἠγαπᾶτο ὑπ' αὐτοῦ. Ἡ ἐκκλησία ὀνόμασε τὸν Πέτρον κορυφαῖον τῶν ἀποστόλων καὶ πρωτόθρονον αὐτῶν, διότι μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ Σωτήρος ἀντικατέστησεν αὐτόν.

Ὁ Πέτρος ἠκολούθησε τὸν Ἰησοῦν μέχρι τοῦ Γεθσημανῆ μετὰ τοῦ Ἰωάννου καὶ τοῦ Ἰακώβου κατὰ τὴν νύκτα τῆς συλλήψεως αὐτοῦ ὑπὸ τῶν ὑπηρετῶν τῶν Ἰουδαίων, ἡ δὲ μεγάλη αὐτοῦ λατρεία πρὸς τὸν Ἰησοῦν τὸν ἐξηνάγκασε νὰ ἀντιστῆ καὶ νὰ χειροδικηθῆ μάλιστα ἐναντίον τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἐζήτησαν νὰ συλλάβωσι τὸν διδάσκαλόν του. Ἠκολούθησε δὲ ὁ Πέτρος τὸν Ἰησοῦν μέχρι τῆς αὐλῆς τοῦ ἀρχιερέως Καϊάφα, ὅπου προκληθεὶς ὑπὸ τῶν ὑπηρετῶν νὰ εἴπῃ, ἂν ἦτο μαθητὴς ἐκείνου, ἠρνήθη τρεῖς τὸν Κύριόν του, ἀλλ' ἀμέσως μετανοήσας διὰ τὴν ἄρνησίν του ἐξῆλθεν εἰς τὴν ὁδὸν καὶ ἔκλαυσε πικρότατα.

Μετὰ τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ὁ Πέτρος πρῶτος ἐνεφανίσθη ἐνώπιον τῶν Ἰουδαίων καὶ μετὰ θάρρους καὶ θερμῆς πίστεως ὁμίλησε περὶ τοῦ Ἰησοῦ μετὰ τὸσαύτης πειστικότητος, ὥστε τρισχίλιοι Ἰουδαῖοι ἐγένοντο ἀμέσως χριστιανοί, ἰδρῦθη δὲ τοιοῦτοτρόπως ἡ πρώτη χριστιανικὴ ἐκκλησία ἐν Ἱεροσολύμοις. Δὲν ἐδίδασκε δὲ μόνον ὁ Πέτρος, ἀλλ' ἔκσμεν καὶ θαύματα ἐν ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐνώπιον τῶν πλήθους. Κατὰ τὸ ἔτος 43 μ. Χ., ἐν ᾧ ὁ Πέτρος ἐλάλει πρὸς τὰ πλήθη, συνελήφθη καὶ ἐρρίφθη εἰς τὰς φυλακὰς σιδηροδέσιμος. Ἀλλὰ τὴν νύκτα, ἐν ᾧ ἐκοιμᾶτο ὁ Πέτρος, ἄγγελος Κυρίου ἐμφανίζεται εἰς τὸ δεσμοτήριον καὶ ἀφοῦ ἀφύπνισεν αὐτόν καὶ τὸν ἀπήλλαξεν ἀπὸ τὰς ἀλύσεις, διὰ τῶν ὁποίων εἶχε δεσμευθῆ, τὸν ὠδήγησεν ἐκτὸς τῆς φυλακῆς, καθ' ἣν ὥραν οἱ δεσμοφύλακες ἐκοιμῶντο. Τὸ γεγονός τοῦτο τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ Πέτρου ἐσορᾷται ἡ ἐκκλησία τὴν 26ην Ἰανουαρίου. Ὁ Πέτρος ἔγραψε καὶ δύο καθολικὰς ἐπιστολάς.

Ὁ ἀπόστολος Πέτρος ἐκήρυξε τὸ εὐαγγέλιον καὶ εἰς πολλὰς πόλεις τῆς Ἀσίας ἰδρῶν πανταχῶς ἐκκλησίας, ἀπέθανε δὲ ἐν Ῥώμῃ μαρτυρικὸν θάνατον ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ ὧμοῦ αὐτοκράτορος Νέ-



Σταύρωσις Πέτρου ἐν Ρώμῃ

ρωνος καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος, κατὰ τὸ ὁποῖον ἀπέθανεν ὁ ἀπόστολος Παῦλος.

Ἡ ἐκκλησία πανηγυρίζει τὴν μνήμην τῶν δύο τούτων ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου τὴν 29ην Ἰουνίου, ψάλλεται δὲ κατ' αὐτὴν τὸ ἔξης τροπάριον.

«Οἱ τῶν Ἀποστόλων πρωτόθρονοι καὶ τῆς οἰκουμένης διδάσκαλοι, τῷ Δεσπότη τῶν ὄλων πρεσβεύσατε εἰρήνην τῇ οἰκουμένη δωρήσασθαι καὶ ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν τὸ μέγα ἔλεος. Ἡ δὲ ἐρημνεῖα τοῦ τροπαρίου τούτου εἶνε ἡ ἀκόλουθος. «Σεῖς οἱ πρῶτοι μεσαζὺ τῶν Ἀποστόλων καὶ οἱ διδάσκαλοι τοῦ κόσμου, μεσιτεύσατε πλησίον τοῦ Σωτήρος Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος εἶνε ὁ κύριος τῶν ὄλων, νὰ δωρήσῃ εἰς τὴν οἰκουμένην εἰρήνην καὶ εἰς τὰς ψυχὰς ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων τὸ μέγα αὐτοῦ ἔλεος.

9) Ὁ Ἀπόστολος Ἀνδρέας.

Ὁ ἀπόστολος Ἀνδρέας κατήγετο ἐκ Βηθαθαῖα τῆς Γαλιλαίας καὶ ἦτο υἱὸς τοῦ Ἰωῆ καὶ ἀδελφὸς τοῦ Πέτρου, μαθητῆς δὲ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου. Οὗτος ἠκολούθησε πρῶτος τὸν Ἰησοῦν, διὰ τοῦτο ὠνομάσθη καὶ πρωτόκλητος.

Μετὰ τὴν κάθοδον τοῦ ἁγίου Πνεύματος ὁ Ἀνδρέας ἀνεχώρησεν ἐξ Ἱεροσολύμων καὶ ἐπισκέφθη πολλὰς πόλεις, τὴν Τραπεζοῦντα, τὴν Ἀμισσὸν καὶ ἄλλας. Ἀκολούθως ἐδίδαξεν εἰς τὴν Θράκην, τὴν Θεσσαλίαν καὶ τέλος εἰς τὴν Ἀχαΐαν, ἀπέθανε δὲ μαρτυρικὸν θάνατον εἰς τὰς Πάτρας, τὸ δὲ ἱερὸν αὐτοῦ λείψανον μετεκομίσθη βραδύτερον εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ κατετέθη εἰς τὸν ἐκεῖ ναὸν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων. Ἡ πόλις τῶν Πατρῶν τιμᾷ τὸν ἀπόστολον Ἀνδρέαν ὡς προστατὴν καὶ πολιοῦχον αὐτῆς ἰδρύσασα καὶ ναὸν πρὸς τιμὴν αὐτοῦ σω-

ζόμενον μέχρι σήμερον. Ἡ μνήμη τοῦ Ἀποστόλου τούτου τελεῖται τὴν 30ὴν Νοεμβρίου, ψάλλεται δὲ κατ' αὐτὴν τὸ ἀκόλουθον ἀπολυτίκιον.

«Ὡς τῶν ἀποστόλων πρωτόκλητος καὶ τοῦ κορυφαίου ἀδελφός, τῷ Δεσπότῃ τῶν ὅλων, Ἀνδρέα, ἰκέτετε, εἰρήνην τῇ οἰκουμένη δωρησασθαι καὶ ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν τὸ μέγα ἔλεος». Ἡ ἐρημνεία τοῦ ἀπολυτικίου εἶνε ἡ ἐξῆς. «Σύ, ὦ Ἀνδρέα, ὁ ὅποιος εἶσαι πρωτόκλητος τῶν ἀποστόλων καὶ ἀδελφὸς τοῦ κορυφαίου αὐτῶν, τοῦ Πέτρου, παρακάλει τὸν κύριον τῶν ὅλων τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν νὰ δωρήσῃ εἰρήνην εἰς τὴν οἰκουμένην καὶ εἰς τὰς ψυχὰς μας τὸ μέγα ἔλεος.

10) Ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς.

Ὁ Λουκᾶς εἶναι εἰς ἀπὸ τοὺς τέσσαρας εὐαγγελιστάς, τὸ δὲ εὐαγγέλιον αὐτοῦ τὸ ἔγραψεν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πληροφοριῶν, τὰς ὁποίας ἔλαβε παρὰ τοῦ ἀποστόλου Παύλου, τὸν ὁποῖον συνήνητησεν εἰς τὴν Τρωάδα, ὅτε οὗτος μετέβη ἐκεῖ διὰ νὰ κηρύξῃ. Ὁ εὐαγγελιστὴς οὗτος κατήγετο ἀπὸ τὴν Ἀντιόχειαν τῆς Συρίας καὶ ἦτο ἰατρός τὸ ἐπάγγελμα. Λέγεται ἐπίσης ὅτι ἦτο καὶ ζωγράφος, ἀναφέρονται δὲ καὶ ἔργα αὐτοῦ ἐξόχου τέχνης. Κατὰ τὴν παράδοσιν πάντοτε, ὁ Λουκᾶς ἐζωγράφησεν τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν, τὴν Θεοτόκον καὶ τοὺς δύο κορυφαίους τῶν ἀποστόλων Πέτρον καὶ Παῦλον, πολλὰ δὲ μοναὶ σήμερον κληθῶνται ὅτι ἔχουσιν εἰκόνας ἱστορηθείσας ὑπ' αὐτοῦ. Ὅτε ὁ Παῦλος διέμενεν εἰς τὴν Τρωάδα κηρύττων, συνητήθη ἐκεῖ καὶ ἐγνωρίσθη μὲ τὸν Λουκᾶν, ὁ ὁποῖος τὸν ἠκολούθησεν εἰς τὴν Μακεδονίαν, εἰς Μιτυλήνην, εἰς Καισάρειαν, εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ τέλος εἰς Ῥώμην, ὅπου ἐφυλακίσθη ὁ Παῦλος. Ἐκ τούτων ἐξάγεται ὅτι ὁ Λουκᾶς ἐγένετο θεομὸς ἀκόλουθος καὶ βοηθὸς τοῦ Παύλου εἰς τὰς ἀποστολικὰς ὁδοπορίας αὐτοῦ. Πλὴν τοῦ Εὐαγγελίου ἔγραψεν ὁ Λουκᾶς καὶ τὰς πράξεις τῶν Ἀποστόλων, εἰς τὸ σύγγραμμά του δὲ τοῦτο ἐξιστορεῖ τὰς ἐνεργείας τῶν Ἀποστόλων διὰ τὴν ἐξάπλωσιν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας. Διὰ τοῦ Εὐαγγελίου του καὶ διὰ τῶν πράξεων τῶν Ἀποστόλων ὁ Λουκᾶς ἀπευθύνεται πρὸς ἄνδρα τινὰ Ῥωμαῖον, ὀνομαζόμενον Θεόφιλον, ὁ ὁποῖος κατεῖχε, φαίνεται, ὑψηλὴν θέσιν καὶ τὸν ὁποῖον ζητεῖ νὰ διδάξῃ περὶ τῶν ἔργων τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων. Λέγεται δὲ ὅτι ὁ Λουκᾶς ἀπέθανε μαρτυρικὸν θάνατον εἰς τὰς Θήβας τῆς Βοιωτίας, ὅτε μετέβη ἐκεῖ διὰ νὰ διδάξῃ τὸ Εὐαγγέλιον. Τὰ ὀστέα αὐτοῦ μετεκόμισε βραδύτερον εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ αυτοκράτωρ Κωνσταντῖνος, υἱὸς τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Ἡ μνήμη του εορτάζεται τὴν 18ην Ὀκτωβρίου.

11) Οἱ ἄλλοι Ἀπόστολοι.

Ὁ Ἰησοῦς εἶχε δώδεκα ἐν ὄλῳ μαθητάς, οἱ ὅποιοι ὠνομάσθησαν καὶ ἀπόστολοι, διότι ἀπεστάλησαν ὑπὸ τοῦ Κυρίου εἰς ὅλον τὸν κόσμον διὰ νὰ διδάξωσι τὴν θρησκείαν αὐτοῦ. Πλὴν τοῦ Πέτρου, τοῦ Παύλου, τοῦ Ἀνδρέου καὶ τοῦ Λουκᾶ, περὶ τῶν ὁποίων εἶπομεν ἤδη τὰ δέοντα, θέλομεν ἠμιλήσει καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἀποστόλων. Μετὰ τῶν μαθητῶν τοῦ Ἰησοῦ περιλαμβάνονται καὶ οἱ δύο υἱοὶ τοῦ Ζεβεδαίου, ὁ Ἰάκωβος καὶ ὁ Ἰωάννης, οἱ ὅποιοι ἦσαν ἐπίσης ἀλιεῖς. Ἐκ τούτων ὁ μὲν Ἰωάννης ὑπῆρξεν εἰς τῶν ἀγαπητοτέρων μαθητῶν, συνέγραψε δὲ καὶ Εὐαγγέλιον καὶ διὰ τοῦτο ἔχει καὶ τὸν τίτλον τοῦ εὐαγγελιστοῦ. Ἠκολούθησε τὸν Ἰησοῦν εἰς Γεθσημανῆ καὶ παρέστη μετὰ τοῦ Πέτρου εἰς τὴν σύλληψιν αὐτοῦ, κατόπιν δὲ ἀκολουθεῖ τὸν Κύριόν του εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἄννα καὶ τοῦ Καϊάφα. Μόνος αὐτὸς ἐξ ὅλων τῶν μαθητῶν ἀνέβη ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ, ὅτε ὁ Ἰησοῦς εὗρίσκετο ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, συνοδεύσας ἕως ἐκεῖ τὴν Θεοτόκον. Μετὰ τὴν κάθοδον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ὁ Ἰωάννης ἔφυγεν ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ ἐγκατεστάθη εἰς Ἐφεσον, ὅπου ἔγραψε τὸ Εὐαγγέλιον αὐτοῦ καὶ ἀπέθανεν εἰς βαθύτατον γῆρας. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του μὴ δυνάμενος πλέον νὰ διδάσκη μόλις κατώρθωνε νὰ ὑπενθυμίσῃ εἰς τὸν λαὸν τὴν μεγάλην ἐντολὴν τοῦ Χριστοῦ «Ἀγαπᾶτε ἀλλήλους». Πλὴν τοῦ Εὐαγγελίου συνέγραψε τρεῖς ἐπιστολάς καὶ τὴν Ἀποκάλυψιν, εἰς τὴν ὁποίαν προλέγει τὸν θρίαμβον τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ὁ δὲ Ἰάκωβος, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ἰωάννου, ἀπέθανεν ἐν Ἱεροσολύμοις μαρτυρικὸν θάνατον. Ὁ Φίλιππος κατήγετο ἐκ τῆς Βησθαῖδα καὶ ἦτο συμπολίτης τοῦ Ἀνδρέου καὶ Πέτρου, ἐκήρυξε δὲ εἰς τὴν Φρυγίαν. Ὁ Ναθαναὴλ ἢ Βαρθολομαῖος ἐκήρυξεν εἰς τὰς Ἰνδίας, ὁ Θωμᾶς εἰς τὴν Ἀσίαν, ὁ δὲ Ματθαῖος, ὁ ὁποῖος συνέγραψε καὶ τὸ ὁμώνυμον εὐαγγέλιον, ἐκήρυξεν εἰς τὰ μέρη τῆς Αἰθιοπίας. Ὁ Ἰάκωβος ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ἰωάννου, ὁ καλούμενος καὶ μικρὸς, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν ἄλλον Ἰάκωβον τοῦ Ζεβεδαίου τὸν λεγόμενον μέγαν Οὗτος ὁ Ἰάκωβος ἔλαβε μετὰ τοῦ Ἰούδα (οὐχὶ τοῦ Ἰσκαριώτου) τὸν τίτλον τοῦ ἀδελφοθέου, διότι λέγεται ὅτι οἱ δύο οὗτοι ἦσαν υἱοὶ τοῦ Ἰωσήφ τοῦ μνηστῆρος τῆς Θεοτόκου γεννηθέντες ἐκ τοῦ πρώτου αὐτοῦ γάμου. Ὁ Ἰάκωβος ἐγένετο ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων, συνέγραψε δὲ καὶ ἐπιστολὴν καθολικῆν. Ὁμοίαν ἐπιστολὴν συνέγραψε καὶ ὁ ἄλλος ἀδελφός τοῦ Ἰούδα ὁ λεγόμενος καὶ Σίμων.

Τὰ ὀνόματα λοιπὸν τῶν δώδεκα ἀποστόλων εἶνε τὰ ἑξῆς: Σίμων ὁ λεγόμενος Πέτρος καὶ Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ. Ἰάκωβος καὶ

Ἰωάννης υἱοῦ Ζεβεδαίου, Φίλιππος καὶ Βαρθολομαῖος, Θωμᾶς καὶ Ματθαῖος, Ἰάκωβος καὶ Λεβαῖος, Σίμων ὁ Κανανίτης καὶ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης. Εἰς τούτους περιελήφθησαν κατόπιν ὁ Παῦλος, ὁ Λουκᾶς καὶ ὁ Μάρκος. Ἐκ δὲ τῶν μαθητριῶν πρωτεύουσαν θεοὶν κατέχουσιν ἡ Μαρία ἡ Μαγδαληνή, ἡ Σαλώμη, ἡ Μαρία τοῦ Κλωπᾶ ἢ Κλεόπα καὶ αἱ ἀδελφαὶ τοῦ Λαζάρου Μάρθα καὶ Μαρία. Αἱ τρεῖς πρῶται ἠκολούθησαν τὸν Ἰησοῦν μέχρι τοῦ Γολγοθᾶ, αὐταὶ δὲ ἐγένοντο οἱ πρῶτοι μάρτυρες τῆς Ἀναστάσεως αὐτοῦ.

12) Ὁ ὄργανοσδ, τῶν πρώτων χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν καὶ ἡ διοίκησις αὐτῶν.— Διάκονοι πρεσβύτεροι, ἐπίσκοποι, ἐπαρχιακαὶ σύνοδοι.

Οἱ Ἀπόστολοι, ὡς εἶπομεν, ἀφοῦ ἐδίδασκον τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν εἰς τὰς διαφόρους πόλεις, ἴδρουν καὶ ἐκκλησίας αἱ ὁποῖαι ἀπετελοῦντο ἐκ τῶν χριστιανῶν μίᾳς ἐκάστης πόλεως. Ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἠδύναντο νὰ μένωσιν εἰς ὅλας τὰς πόλεις οἱ Ἀπόστολοι διὰ νὰ ἐπιβλέπουσιν τὴν διοίκησιν τῶν ἐκκλησιῶν, διὰ τοῦτο εἰς ἐκάστην ἐκκλησίαν ἐγκαθίστων ἀντιπροσώπουσ οὐτῶν τοὺς λεγομένους ἐπισκόπους, οἱ ὁποῖοι ἦσαν προῖσταμένοι τῶν χριστιανῶν καὶ εἶχον ἀναλάβει τὴν ἐπιβλεψιν καὶ τὴν διοίκησιν τῆς ἐκκλησίας. Οἱ ἐπίσκοποι οὗτοι ἐχειροτονοῦντο ὑπὸ τῶν ἀποστόλων, ἔμειναν δὲ καὶ μέχρι σήμερον ὡς διάδοχοι ἐκείνων. Οἱ δὲ ἐπίσκοποι ἐχειροτόνουσ τοὺς λεγομένους πρεσβυτέρους καὶ διακόνους καὶ τοιοῦτοτρόπως καθιερώθησαν τρεῖς βαθμοὶ ἱεραρχίας. Οἱ διάκονοι ἐβοήθουν τοὺς ἐπισκόπους καὶ πρεσβυτέρους εἰς τὰ ἔργα τῆς λατρείας, ἐπῆρχον δὲ καὶ διακόνισαι. Ἀντιπρόσωπος ἢ διάδοχος τῶν ἀποστόλων ἦτο μόνον ὁ ἐπίσκοπος· οὗτος εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ χειροτονῇ τοὺς πρεσβυτέρους καὶ διακόνους ἐκλεγῶν αὐτοὺς μεταξὺ τῶν καλλιτέρων καὶ ἑναρετωτέρων χριστιανῶν τῆς περιφερείας του. Βραδύτερον οἱ ἐπίσκοποι τῶν μεγάλων πόλεων τῶν ἐπαρχικῶν ἔλαβον τὸν τίτλον τοῦ μητροπολίτου. κατόπιν δὲ διεκρίθησαν μεταξὺ τῶν μητροπολιτῶν πέντε, οἱ ὁποῖοι ἔλαβον τὸν τίτλον τοῦ Πατριάρχου. Πατριαρχαὶ ὀνομάσθησαν οἱ μητροπολίται Ρώμης, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ἱεροσολύμων. Οἱ μητροπολίται εἶχον εἰς τὴν δικαιοδοσίαν αὐτῶν ὅλας τὰς ἐκκλησίας τῆς ἐπαρχίας των καὶ προήδρουν τῶν λεγομένων ἐπαρχιακῶν συνόδων, αἱ ὁποῖαι ἤρχισαν νὰ συνέρχωνται ἀπὸ τοῦ τρίτου αἰῶνος. Οἱ δὲ μητροπολίται τῶν πέντε μεγάλων πρωτευουσῶν, οἱ ὀνομασθέντες Πατριαρχαὶ, ἀπέκτησαν βαθμὴδὸν ἐξουσίαν ἐφ' ὅλων τῶν μητροπολιτῶν καὶ

τῶν ἐπισκόπων τῆς δικαιοδοσίας των, τὴν ἐξουσίαν δὲ ταύτην ἀσκοῦσι καὶ μέχρι σήμερον θεωρούμενοι ὡς ἀνώτατοι ἐκκλησιαστικοὶ ἀρχηγοί.

13) Ἀποστολικαὶ ἐκκλησίαι. — Σχέσεις αὐτῶν.

Ἀποστολικαὶ ἐκκλησίαι λέγονται ἐκεῖναι αἱ ἐκκλησίαι, τὰς ὁποίας ἴδρυσαν οἱ ἴδιοι ἀπόστολοι ἢ οἱ μαθηταὶ αὐτῶν. Πρώτη ἀποστολικὴ ἐκκλησία εἶνε ἡ ἐν Ἱεροσολύμοις ἢ ὑπὸ τοῦ Πέτρου ἴδρυθεῖσα.

Ἐπίσης αἱ ἐκκλησίαι, τὰς ὁποίας ἴδρυσεν ὁ Παῦλος ἐν Μικρῇ Ἀσίᾳ, ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἐν Βεροίᾳ, ἐν Ἀθήναις, ἐν Κορίνθῳ καὶ ἀλλαγῷ λέγονται ἀποστολικαί. Ἀποστολικαὶ ἐκκλησίαι εἶνε ἐπίσης καὶ ὅλαι ἐκεῖναι, τὰς ὁποίας ἴδρυσαν οἱ διάφοροι ἀπόστολοι εἰς τὰ διάφορα μέρη, εἰς τὰ ὁποῖα ἐδίδαξαν. Αἱ ἀποστολικαὶ αὗται ἐκκλησίαι ἐτήρουν πάντοτε ἀδελφικὰς σχέσεις μεταξύ των, τὰς σχέσεις δὲ ταύτας ἐξήπλωσαν κατόπιν αἱ ἀποστολικαὶ ἐκκλησίαι καὶ πρὸς τὰς ἄλλας, τὰς ὁποίας ἴδρυσαν οἱ μετὰ ταῦτα χριστιανοί.

14) Διωγμοὶ τῶν χριστιανῶν ἐπὶ Νέρωνος, Δεκίου, Σομμιτιανοῦ, Διοκλητιανοῦ. — Μάρτυρες τῆς νέας θρησκείας. — Ὁ ἅγιος Δημήτριος. — Ὁ ἅγιος Γεώργιος.

Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ χριστιανισμοῦ οἱ μόνοι ἐχθροὶ καὶ διώκται τῶν χριστιανῶν ἦσαν οἱ Ἰουδαῖοι. Κατόπιν ὅμως προσετέθησαν καὶ οἱ Εἰδωολάτραι, οἱ ὁποῖοι ἐλέγοντο τότε Ἐθνικοί. Οἱ Ἐθνικοὶ οὗτοι ὑπῆρξαν οἱ ὠμότεροι καὶ ἀγριώτεροι διώκται τῶν χριστιανῶν. Εἶνε πολλὰ καὶ τερατώδη τὰ μαρτύρια, τὰ ὁποῖα ὑπέστησαν οἱ χριστιανοὶ ὑπὸ τῶν φανατικῶν ἐθνικῶν διὰ τὴν ἀναγκασθῶσι νὰ ἀρνηθῶσι τὴν θρησκείαν τοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ προσκυνήσωσι τὰ εἰδωλα. Δὲν ἦσαν δὲ μόνον ἰδιώται ἐθνικοὶ οἱ καταδιώκοντες τοὺς χριστιανούς, ἀλλὰ κυρίως οἱ τρομερώτεροι ἦσαν οἱ τότε αὐτοκράτορες τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους. Πρῶτος αὐτοκράτωρ, ὁ ὁποῖος ἐκήρυξεν ἀνηλεῆ κατὰ τῶν χριστιανῶν διωγμόν, ἦτο ὁ Νέρων (τῷ 67 π. Χ.). Ὁ ὦμος καὶ ἀπάνθρωπος οὗτος τύραννος εἶχε καρδίαν λίαν αἰμοχαρῆ καὶ κακοῦργον, τὰ δὲ ἄγρια ἔνστικτα αὐτοῦ ἐξεδηλώθησαν ἐπὶ τῶν χριστιανῶν. Ὅτε μίαν νύκτα συνέβη πυρκαϊὰ εἰς τὴν Ρώμην, ὁ Νέρων ἀπέδωκε τὴν εὐθύνην εἰς τοὺς χριστιανούς. Ὁ λαὸς τότε ἐξαγριωθεὶς ἐπέπεσε κατὰ τῶν ἀθῶν χριστιανῶν καὶ πλείστους ἐξ αὐτῶν ἐφόνευσεν, ἀφοῦ προηγου-

μένως τοὺς ὑπέβαλεν εἰς τρομερὰ μαρτύρια. Πολλοὶ ἐκ τῶν χριστιανῶν ἠλείφοντο μὲ πίσσαν καὶ ἐκαίοντο εἰς τὰς ὁδοὺς, ἄλλοι, ἀφοῦ ἐρράπτοντο εἰς δέρματα ζῴων, ἐρρίπτοντο εἰς κλωβοὺς ἀγρίων θηρίων καὶ κατεσπαράσσοντο ὑπ' αὐτῶν. Ἄλλοι ἐπριονίζοντο καὶ ἄλλοι διεμελίζοντο φρικωδῶς.



Μεταξὺ τῶν πρώτων θυμάτων τοῦ διωγμοῦ τούτου καταλέγονται οἱ ἀπόστολοι Πέτρος καὶ Παῦλος. Ἄλλοι αὐτοκράτορες σφοδροὶ ἐπίσης τῶν χριστιανῶν διώκται ἦσαν ὁ Δομιτιανὸς τῷ 82—69 μ. Χ., ὁ Τραϊανὸς τῷ 98—117, ὁ Μάρκος Αὐρήλιος καὶ Σεῦηρος τῷ 161—211 καὶ ἰδίως ὁ Δέκιος τῷ 249—251, ὁ ὁποῖος ἐπενόησε καὶ ἔθεσεν εἰς ἐνέργειαν τρομερὰ βασανιστήρια κατὰ τῶν χριστιανῶν καίων καὶ διαμελίζων αὐτοὺς κατὰ τὸν φρικωδέστερον τρόπον. Ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος τούτου ἐμαρτύρησαν πολλοὶ ἐπίσκοποι καὶ πρεσβύτεροι. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Δεκίου ἐμεσολάβησε μικρὸν χρονικὸν διάστημα, κατὰ τὸ ὁποῖον οἱ χριστιανοὶ ἀπῆλυσαν σχετικῆς εἰρήνης καὶ ἡσυχίας.

Νέρω.

Ἄλλ' ὅτε ἀνέλαβε τὸν θρόνον ὁ αὐτοκράτωρ Διοκλητιανὸς τῷ 284 μ. Χ., τότε εἰ διωγμοὶ ἐπανῆλθον σφοδρότεροι, ἐξηκολούθησαν δὲ μέχρι τοῦ ἔτους 306, ὅτε ἀνέλαβε τὸν θρόνον ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος. Ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Διοκλητιανοῦ ἐμαρτύρησαν μεταξὺ τῶν ἄλλων ὁ ἕγιος Γεώργιος ὁ τροπαιοφόρος καὶ ὁ ἅγιος Δημήτριος ὁ μυροβλήτης.

Ἅγιος Γεώργιος. Ὁ Ἅγιος Γεώργιος κατήγετο ἐξ εὐγενοῦς καὶ πλουσιωτάτης οἰκογενείας, ἐγεννήθη δὲ εἰς τὴν Καισάρειαν τῆς Καππαδοκίας. Ἐτυχεν ἐπιμεμελημένης ἀνατροφῆς καὶ μορφώσεως. Ὅταν ἔφθασεν εἰς ὄριμον ἡλικίαν, κατετάχθη εἰς τὸν Ρωμαϊκὸν στρατὸν μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ χιλιάρχου.

Ὁ νεαρὸς χιλίαρχος ἠσπάσθη τὸν χριστιανισμὸν καὶ ἀμέσως ἔδειξε τὰς χριστιανικὰς του ἀρετὰς, διότι καὶ τοὺς δούλους του ὄλους ἀπη-

λευθέρωσε και την πατρικὴν του περιουσίαν διμοίρασεν εἰς τοὺς πτωχοὺς. Ὁ αὐτοκράτωρ Διοκλητιανὸς πληροφορηθεὶς ὅτι ὁ Γεώργιος ἐγένετο χριστιανὸς καὶ ὅτι πολλοὺς ἔθνικοὺς κατέχει εἰς τὴν χριστιανικὴν πίσιν, ἐκάλεσεν αὐτὸν ἐνώπιόν του καὶ κατ' ἄρχος μὲν δι' ἡπίου τρόπου συνεβούλευσεν αὐτὸν νὰ ἀρνηθῇ τὴν θρησκείαν τοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν.

Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Γεώργιος ἠρνήθη νὰ πράξῃ τοῦτο καὶ μετὰ θανάτου παρηγοίας ἀμολόγησεν ὅτι εἶνε πρόθυμος νὰ ἀποθῆνῃ χάριν τοῦ Χριστοῦ, ὁ αὐτοκράτωρ διέταξε νὰ τὸν βασανίσωσι καὶ νὰ τὸν φυλακίσωσιν. Ἄλλ' ὁ Γεώργιος δὲν ἐπτοήθη ἐκ τῶν βασάνων, ἐξηκολούθησε δὲ καὶ εἰς τὴν φυλακὴν ἀκόμη νὰ λατρεύῃ τὸν Σωτῆρα Χριστόν.

Ὁ Διοκλητιανὸς ὀργισθεὶς τότε διέταξε νὰ τὸν ἀποκεφαλίσωσιν, τοῦτο δὲ καὶ ἐγένετο κατὰ τὸ ἔτος 304. Τὸ λείψανον αὐτοῦ μετεφέρθη εἰς Λύδδαν, πόλιν τῆς Ἰουδαίας, ἔπου καὶ ἐτάφη. Ὑπάρχει δὲ εἰς τὴν πόλιν ταύτην καὶ περικαλλὴς ναὸς τοῦ Ἁγίου. Ἡ ἔκκλησία τιμᾷ τὴν μνήμην του τὴν 23ην Ἀπριλίου, ἣ δὲ εἰκὼν αὐτοῦ παριστᾷ αὐτὸν ἔφιππον φρονεῦντα δράκοντα.

Τὰ ἑλληνικὰ στρατιωτικὰ σώματα φέρουσι τὴν εἰκόνα του εἰς τὰς σημαίας αὐτῶν. Τὸ ἀπολυτίκιον δὲ τῆς ἑορτῆς του ἔχει ὡς ἑξῆς :

«Ὡς τῶν αἰχμαλώτων ἐλευθερωτῆς καὶ τῶν πτωχῶν ὑπερασπιστῆς, ἀσθενούντων ἰατρός, βασιλέων ὑπέρμαχος, τροπαιοφόρε μεγαλομάρτυς Γεώργιε, πρέσβευε Χριστῷ τῷ Θεῷ σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν». Ἡ δὲ ἔννοια αὐτοῦ εἶνε ἡ ἑξῆς. «Γεώργιε μεγαλομάρτυ καὶ νικητῆ, πὺ ὁ ὁποῖος ἠλευθέρωσας τοὺς αἰχμαλώτους (τοὺς δούλους σου) καὶ ἐβοήθησας τοὺς πτωχοὺς (διότι διένειμεν εἰς αὐτοὺς τὴν περιουσίαν του) καὶ ὑπερήσπισας ἀσθενεῖς καὶ ἐνίκησας βασιλεῖς μεσίτενε πλησίον τοῦ Χριστοῦ νὰ σώσῃ τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Ὁ Ἅγιος Δημήτριος (ὁ μυροβλήτης). Οὗτος ἐγεννήθη εἰς Θεσσαλονίκην καὶ ἦτο υἱὸς πλουσίας οἰκογενείας, κατεῖχε δὲ μέγα ἀξίωμα. Ὅτε ὁ Διοκλητιανὸς ἔμαθεν ὅτι ἠσπάσθη τὸν χριστιανισμόν, διέταξε τὴν φυλακίσιν αὐτοῦ, ἀλλ' ὅπως ὁ Γεώργιος, τοιοῦτοτρόπος καὶ ὁ Δημήτριος δὲν ἐφοβήθη τὴν ἀπειλὴν τοῦ τυράννου, ἀλλ' ἐξηκολούθει νὰ διδάσκη καὶ ἐντὸς τῆς φυλακῆς. Ὅτε δὲ ἡμέραν τινὰ ἐτελοῦντο ἀγῶνες εἰς τὸ στάδιον τῆς Θεσσαλονίκης, παρουσιάσθη εἰς τὸν Ἅγιον Δημήτριον ἐν τῇ φυλακῇ νέος τις ὀνόματι Νέστωρ, ὁ ὁποῖος ἐζήτησε τὴν εὐλογίαν αὐτοῦ διὰ νὰ κατορθώσῃ νὰ νικήσῃ ἓνα γίγαντα πολεμιστὴν, Ἀναῖον ὀνομαζόμενον, εἰδωλολάτρη τὸ θρησκεῦμα, φίλον δὲ τοῦ Διοκλητιανοῦ. Ὁ Νέστωρ λαβὼν τὴν εὐλογίαν τοῦ Δημητρίου μετέβη εἰς τὸ στάδιον καὶ διὰ θείας δυνάμεως ἐνίκησε τὸν Ἀναῖον, τὸν ὁποῖον καὶ ἐφόνευσεν. Ἐπειδὴ δὲ ἀπεδύθη ἡ νίκη εἰς τὴν εὐλογίαν, τὴν ὁποίαν

ἔλαβεν ὁ Νέστορ ἀπὸ τὸν Δημήτριον, ὁ Λικιτιανὸς πλήρης ὀργῆς διέταξε νὰ ἀποκεφαλίσθῃ ὁ Δημήτριος ἐν τῇ φυλακῇ τῷ 306.

Ὁ Ἅγιος ἐτάφη εἰς Θεσσαλονίκην, ὅπου σφάζεται καὶ ὁ γαὸς αὐτοῦ, ἐκ τοῦ τάφου του δὲ ἀναβλύζει ἄφθονον ὕδωρ εὐωδὸς (ἅγιον μύρον). Ἡ ἐκκλησία τιμᾷ τὴν μνήμην του τὴν 26ην Ὀκτωβρίου ψάλλουσα κατ' αὐτὴν τὸ ἕξις ἀπολυτίκιον.

Μέγαν εὖρατο ἐν τοῖς κινδύνοις Σὲ ὑπέρμαχον ἢ οἰκουμένη, ἄθλοφόρε, τὰ ἔθνη τροπούμενον. Ὡς οὖν Λυαίου καθεῖλες τὴν ἔπαρσιν ἐν τῷ σταδίῳ θαρρύνας τὸν Νέστορα, οὕτως, ἅγιε Μεγαλομάρτυς Δημήτριε, Χριστὸν τὸν Θεὸν ἱκέτευσαι διωρήσασθαι ἡμῖν τὸ μέγα ἔλεος. Ἡ ἔννοια τούτου εἶνε ἡ ἀκόλουθος. «Σὺ ὦ νικητὰ Δημήτριε, τὸν ὁποῖον εὗρεν ἡ οἰκουμένη μέγαν ὑπερασπιστὴν της εἰς τοὺς κινδύνους καὶ νικητὴν τῶν ἐθνικῶν (εἰδωλολατρῶν), σὲ ἱκετεύει, ἅγιε, ὅπως ἐνίκησας τὸν ὑπερήφανον Λυαῖον εἰς τὸ στάδιον καὶ ἐνεθάρρυνας τὸν Νέστορα, τοιοῦτοτρόπως νὰ ἱκετεύης τὸν Χριστὸν διὰ νὰ δωρήσῃ εἰς τὰς ψυχὰς μας τὸ μέγα ἔλεός του.

15) Ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος προστάτης τῆς νέας θρησκείας. Τὸ λάβαρον. Ὁ τιμὸς σταυρὸς καὶ ἡ Ἁγία Ἐλένη. Ὁ γαὸς τῆς Ἀναστάσεως.

Κατὰ τὸ ἔτος 306 αὐτοκράτωρ τοῦ Ρωμαϊκοῦ Κράτους ἀνεκηρύχθη ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας, ὁ ὁποῖος ἦτο υἱὸς Κωνσταντίνου τοῦ Χλωροῦ καὶ τῆς εὐσεβοῦς Ἐλένης. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὸ Ρωμαϊκὸν Κράτος διοικετο ὑπὸ τεσσάρων αὐτοκρατόρων. Ὁ Κωνσταντῖνος διεδέχθη τὸν πατέρα αὐτοῦ εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ Δυτικοῦ Κράτους. Μετὰ πάροδον ὀμῶς ὀλίγων ἐτῶν ὁ Κωνσταντῖνος κατώρθωσε νὰ νικήσῃ τοὺς ἄλλους τρεῖς αὐτοκράτορας καὶ νὰ ἀνακηρυχθῇ αὐτὸς μονοκράτωρ. Ὅτε δὲ κατὰ τὸ ἔτος 312 ἐμάχετο ἐναντίον τοῦ ἐνός ἐξ αὐτῶν, τοῦ Μαξεντιίου, τοῦ ὁποῖου ὁ στρατὸς ἦτο ὑπέρτερος τοῦ ἰδικοῦ του, ὁ Κωνσταντῖνος, ὁ ὁποῖος εἶχε διδαχθῆ τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν ὑπὸ τῆς εὐσεβοῦς μητρὸς του, εἶδεν εἰς τὸν οὐρανὸν κλησίον τοῦ ἡλίου φωτεινὸν σημεῖον σταυροῦ καὶ εἰς τὸ μέσον αὐτοῦ τὰς λέξεις «ἐν τούτῳ νικά». Ἐκεῖνη τὴν νύκτα δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης εἶδε καθ' ὕπνον αὐτὸν τὸν ἴδιον τὸν Χριστὸν, φέροντα τὸ σημεῖον ἐκεῖνο μετὰ τὰς ἰδίας λέξεις καὶ παραγγέλλοντα εἰς αὐτὸν νὰ κατασκευάσῃ σημαίαν μετὰ σταυρὸν ἐπὶ τῆς ὁποίας νὰ ἀναγράψῃ τὰς λέξεις «ἐν τούτῳ νικά» καὶ κατόπιν νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ του. Μόλις ἀφυπνίσθη ὁ Κωνσταντῖνος, ἔσπευσεν

εὐθὺς νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἐντολὴν τοῦ Χριστοῦ καὶ κατεσκεύασε τὴν ση-
μαίαν, τὴν ὁποίαν ὠνόμασε
λάβραρον. Κατόπιν ἐπετέθη
κατὰ τοῦ Μοξεντίου καὶ
ἐνίκησεν αὐτὸν κατὰ κρά-
τος.

Ἐκτοτε ὁ Κωνσταντῖνος
ἔφερε τὴν σημαίαν ἐκείνην
εἰς ὅλας τὰς μάχας ὡς σύμ-
βολον νίκης κατὰ τῶν πο-
λεμίων, κατώρθωσε δὲ νι-
κῶν νὰ καταβάλλῃ ὅλους
τοὺς συνάρχοντας αὐτοῦ.
Ὅτε ἀνεκηρύχθη μονοκρά-
τωρ, ἔσπευσεν ἀμέσως νὰ
ἐκδώσῃ διάταγμα, διὰ τοῦ
ὁποίου ἐτίθετο τέρμα εἰς
τοὺς κατὰ τῶν χριστιανῶν
διωγμοὺς καὶ ἐπετρέπετο ἡ



Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας.

ἐλευθερά ἐξάσκησις τῆς χριστιανικῆς θρησκείας. Τὸ γεγονός τοῦτο ἐγέ-
νετο τὸ ἔτος 313. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἡ χριστιανικὴ θρησκεία
ἐσημείωσεν ἀλματικὴν πρόοδον.

Τότε ἐκτίσθησαν οἱ πρῶτοι ναοὶ καὶ τὰ πρῶτα φιλανθρωπικὰ ἱ-
δρυμάτα καὶ ἡ πάσχουσα ἀνθρωπότης ἤρχισε νὰ γεύηται τὰ ἀγαθὰ
τῆς νέας θρησκείας. Ἐν ἔτει 330 ὁ Κωνσταντῖνος μετέφερε τὴν πρω-
τεύουσαν τοῦ Κράτους αὐτοῦ ἐκ τῆς Ρώμης εἰς τὸ Βυζάντιον καὶ ἵ-
δρυσεν νέαν ἐκεῖ πόλιν, ἡ ὁποία ὠνομάσθη ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ
Κωνσταντινούπολις, τὴν ὁποίαν ἐκόσμησε διὰ δύο μεγαλοπρεπῶν ναῶν,
τοῦ τῆς Ἀγίας Σοφίας καὶ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων. Μετὰ πάροδον
δὲ ὀλίγων ἐτῶν ὁ Κωνσταντῖνος δι' ἄλλου διατάγματος ἀνεκήρυξε
τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν ἐπίσημον θρησκείαν τοῦ κράτους του.

Ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ ἡ εὐσεβὴς Ἑλένη, ἐπιθυμοῦσα νὰ ἐνισχύσῃ
περισσότερον τὴν θρησκείαν τοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ στερεώσῃ τοὺς χριστι-
ανοὺς ἐν τῇ πίστει, ἀνεχώρησεν εἰς τοὺς ἁγίους τόπους, ὅπου μετὰ
πολλὰς ἐρεῦνας κατώρθωσε νὰ ἀνεύρῃ τὸν τίμιον Σταυρὸν, ἐπὶ τοῦ
ὁποίου προσηλώθη ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ τὸν ὁποῖον
οἱ Ἰουδαῖοι εἶχον καταχώσει εἰς ἱκανὸν βάθος ὑπὸ τὴν γῆν. Πλὴν
τοῦ Σταυροῦ ἀνεύρε καὶ τὸν Πανάγιον τοῦ Σωτῆρος τάφον καὶ τὸν
θεῖον Γολγοθᾶν, ἐπὶ τοῦ σημείου δὲ τούτου ἵδρυσεν τὸν περικαλλῆ

ναὸν τῆς Ἀναστάσεως, ὃ ὁποῖος σφύζεται μέχρι σήμερον ἐν Ἱεροσολύμοις.



Ἀνεύρεσις τοῦ Τιμίου Σταυροῦ.

Ὁ Ἄρειος καὶ ἡ πρώτη οἰκουμενικὴ Σύνοδος. Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου ἔζη ἐν Ἀλεξανδρείᾳ πρεσβύτερός τις ὀνομαζόμενος Ἄρειος, ὃ ὁποῖος ἐκήρυττεν ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς δὲν ἦτο υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ κτίσμα αὐτοῦ, καὶ μάλιστα τὸ πρῶτον καὶ τελειότερον κτίσμα. Ἔνεκα τούτου ἐδημιουργήθη ἀνωμαλία εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἡ ὁποία ἐκλόνιζε τὴν πίστιν τῶν χριστιανῶν, πολλοὶ τῶν ὁποίων ἐδέχθησαν τὴν αἵρεσιν τοῦ Ἄρειου. Ὁ Κωνσταντίνος τότε θέλων νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν ἀρμονίαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν συνεκάλεσεν ἐν Νικαίᾳ τῆς Βιθυνίας τὴν πρώτην οἰκουμενικὴν σύνοδον, εἰς τὴν ὁποίαν ἔλαβον μέρος 318 ἐπίσκοποι, προήδρευσε δ' αὐτῆς ὁ ἴδιος. Εἰς τὴν σύνοδον ἐκείνην ὠμίλησαν πολλοὶ ἐκλεκτοὶ ἱεράρχαι, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ Ἅγιος Νικόλαος, ὁ Ἅγιος Σπυρίδων καὶ ὁ τότε διάκονος τοῦ ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας Ἀθανάσιος, ὃ ὁποῖος διὰ σθεναρᾶς ἐγγλωτίαις καὶ ἀκαταμαχίτων ἐπιχειρημάτων ἀπέδειξεν ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ ἐκάκισε τὸν αἰρετικὸν Ἄρειον. Ἡ σύνοδος τέλος κατεδίκασε τὸν Ἄρειον καὶ συνέταξε τὰ δικτῶ ἄρθρα τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως, διὰ τῶν ὁποίων ὁ χριστιανὸς ὁμολογεῖ πίστιν εἰς ἕνα Θεὸν Πατέρα Παντοκράτορα καὶ εἰς ἕνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ὁμοούσιον τῷ πατρί. Ἡ σύνοδος ἐκαίνη ἐκανόνισε καὶ πολλὰ ἄλλα ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα, καθώρισε δὲ καὶ τὴν ἐορτὴν τοῦ Πάσχα, ἡ ὁποία ἐορ-

τάζεται ἕκτοτε τὴν πρώτην Κυριακὴν μετὰ τὴν πανσέληνον τῆς εαρινῆς ἰσημερίας.

Τοιοῦτοτρόπως ὁ Κωνσταντῖνος ἀνεδείχθη μέγας προστάτης τῆς χριστιανικῆς θρησκείας. Ὅτε δὲ ἐν ἔτει 337 προσησθάνθη τὸ τέλος τοῦ βίου του, ἐκάλεσε τὸν ἐπίσκοπον Νικομηδείας Εὐσέβιον καὶ ἔβαπτίσθη ὑπ' αὐτοῦ. Ἀπέθανε δὲ εἰς Νικομήδειαν τὴν 21ην Μαΐου. Ἡ ἱστορία διὰ τὰ περιλάμπρα αὐτοῦ κατορθώματα ὠνόμασεν αὐτὸν Μέγαν, ἡ δὲ ἐκκλησία εὐγνωμονοῦσα διὰ τὰς καλὰς αὐτοῦ ὑπηρεσίας, τὰς ὁποίας προσέφερεν ὑπὲρ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, τὸν ὠνόμασεν ἱσάποστολον καὶ κατέταξεν αὐτὸν καὶ τὴν εὐσεβῆ μητέρα του Ἑλένην μεταξὺ τῶν ἁγίων. Ἡ μνήμη τῶν Ἁγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης εορτάζεται τὴν 21ην Μαΐου, ψάλλεται δὲ κατ' αὐτὴν τὸ ἕξῃς ἀπολυτικίον. «Τοῦ σταυροῦ σου τὸν τύπον ἐν οὐρανῷ θεασάμενος καὶ ὡς ὁ Παῦλος τὴν κλήσιν οὐκ ἔξ ἀνθρώπων δεξάμενος ὁ ἐν βασιλευσιν ἀπόστολός σου, Κύριε, βασιλεύουσιν πόλιν τῇ χειρὶ σου παρέθετο, ἦν περιζώσε διὰ παντὸς ἐν εἰρήνῃ πρεσβείας τῆς Θεοτόκου, μόνη φιλόανθρωπε». Ἡ ἔννοια τοῦ ἀπολυτικίου εἶνε ἡ ἕξῃς. «Τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ σου εἶδεν εἰς τὸν οὐρανὸν ὁ Κωνσταντῖνος, Κύριε, ὁ ὁποῖος ἐκλήθη εἰς τὸν χριστιανισμόν ὑπὸ Σοῦ, ὡς ὁ Παῦλος, καὶ ἔθεσε ὑπὸ τὴν προστασίαν σου τὴν βασιλεύουσαν πόλιν (τὴν Κωνσταντινούπολιν), τὴν ὁποίαν Σὺ σῶζε πάντοτε ἐν εἰρήνῃ μετὰ τὴν μεσιτείαν τῆς Θεοτόκου».

16) Ὁ Μέγας Ἀθανάσιος.

Εἶδομεν ὅτι κατὰ τὴν πρώτην οἰκουμενικὴν σύνοδον, ἡ ὁποία συνήλθεν ἐν Νικαίᾳ, διεκρίθη ὡς μέγας ρήτωρ ὁ ἀρχιδιάκονος τοῦ ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας Ἀθανάσιος, ὁ ὁποῖος διὰ τῆς σθεναρᾶς αὐτοῦ εὐγλωττίας ἐκάνησεν τὸν Ἄρειον καὶ ἀπέδειξε τὸ ὁμοούσιον τῆς Ἁγίας Τριάδος.

Ὁ Ἀθανάσιος ἐγεννήθη ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῷ 296 μ. Χ. Ἐκπαίδευθεὶς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐχειροτονήθη μοναχὸς καὶ κατόπι ἐγένετο διάκονος τοῦ ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας, τὸν ὁποῖον καὶ ἀντιπροσώπευσεν εἰς τὴν Α' οἰκουμενικὴν σύνοδον. Ὅτε τῷ 326 ἀπέθανεν ὁ ἐπίσκοπος Ἀλέξανδρος, ἀνεκηρύχθη τοιοῦτος ὁ Ἀθανάσιος κατόπιν ἐπιμόνου ἀπαιτήσεως ὁλοκλήρου τοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος εἶχε γνωρίσει τὰς μεγάλας ἀρετὰς αὐτοῦ. Ὁ Ἀθανάσιος, εὐθύς ὡς ἐγένετο ἐπίσκοπος, ἐπάλασε μετὰ θαυμαστῆς καρτερίας καὶ γενναιωψυχίας ἐναντίον τῶν ἔχθρῶν αὐτοῦ τῶν Ἀρειανῶν, οἱ ὁποῖοι ἐπειρῆ ἔμισουν αὐτὸν τὸν ἐσσηκοφάντησαν ἐνώπιον τοῦ αυτοκράτορος καὶ ἐπέτυχον τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἀνεκλήθη καὶ πάλιν ἐκ τῆ ἐξουσίας καὶ ἐξη-

κολούθησε τὸν ὑπὲρ τῆς ὀρθοδοξίας ἀγῶνα του, χάριν τοῦ ὁποίου δέκα φορές ἐξωρίσθη διακινδυνεύσας μάλιστα καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν του. Κατὰ τὴν τελευταίαν αὐτοῦ ἐξορίαν, γενομένην ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Οὐάλεντος, ὁ Ἅθανάσιος ὑπέστη κλονισμόν τῆς ὑγείας του, ὅτε δὲ κατὰ



Ὁ Ἅγιος Ἅθανάσιος ἀπερχόμενος εἰς ἐξορίαν.

τὸ ἔτος 366 ἀνεκλήθη καὶ πάλιν ἐν μέσῳ τοῦ ποιμνίου του, δὲν ἐπέ-
χρησε αἰ μὴ ἐπὶ ὀλίγα ἔτη καὶ ἀπέθανε τὴν 2 Μαΐου 373 μετὰ πενή-
κοντα ἑτῶν πολυτάραχον πατριαρχεῖαν.

Ἡ μνήμη τοῦ μεγάλου τούτου τῆς ὀρθοδοξίας προστάτου, ὁ ὁποῖος
ὀνομάσθη μέγας καὶ Πατὴρ τῆς Ἐκκλησίας, ἐορτάζεται τὴν 18ην
Ἰανουαρίου. Τὴν 2αν Μαΐου πανηγυρίζεται ἡ ἀνακομιδὴ τοῦ λειψά-
νου τοῦ ἁγίου, ψάλλεται δὲ κατ' αὐτὴν τὸ ἕξῃς ἀπολυτίκιον.

«Στύλος γεγονός ὀρθοδοξίας θεοῖς δόγμασιν ὑποστηρίζων τὴν
ἐκκλησίαν, Ἱεράρχα Ἅθανάσιε· τῷ γὰρ Πατρὶ τὸν υἱὸν ὁμοούσιον ἀνα-
κηρύξας κατήσχυνας Ἄρειον. Πάτερ ὅσιε, Χριστὸν τὸν Θεὸν ἱκέτευε
δώρησασθαι ἡμῖν τὸ μέγα ἔλεος». Ἡ ἔννοια τοῦ ἀπολυτικίου εἶνε ἡ
ἕξις. «Ἱεράρχα Ἅθανάσιε, ἔγινε· ὁ στύλος τῆς ὀρθοδοξίας ὑποστη-
ρίζων τὴν ἐκκλησίαν μεθεὶς διδάγματα, διῶτα ἀνεκηρύξας τὸν υἱὸν
ὁμοούσιον τοῦ Πατρὸς καὶ ἐνίκησας τοιοῦτοτρόπως τὸν Ἄρειον. Πα-
ροικαλεῖ λοιπόν, ὅσιε Πάτερ, Χριστὸν τὸν Θεὸν νὰ δώρησῃ εἰς ἡμᾶς
τὸ μέγα τῶν ἔλεος».

17) Ὁ Ἰουλιανὸς πολέμιος τοῦ χριστιανισμοῦ.

Οἱ διάδοχοι τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ υἱοὶ αὐτοῦ Κωνσταντῖνος καὶ Κώνστας ἀνεδείχθησαν θερμοὶ προστάται τῆς χριστιανικῆς θρησκείας γεγόμενοι καὶ χριστιανοί. Ἄλλ' ὅτε ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον ὁ Ἰουλιανός, ὁ συγγενὴς τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, ἡ θρησκεία τοῦ Χριστοῦ κατεδιώχθη ὑπ' αὐτοῦ, διότι ὁ Ἰουλιανὸς ἔτρεφε θερμὴν ἀγάπην πρὸς τὴν θρησκείαν τῶν ἔθνικῶν. Καὶ πρῶτον μὲν ἀπηγόρευσεν εἰς τοὺς χριστιανούς νὰ σπουδάζωσιν ὑψηλὰς ἐπιστήμας, ἐπέτρεπε δὲ καὶ τοὺς διωγμούς, τοὺς ὁποίους ἐνήργουν κατ' αὐτῶν ἄλλοτε οἱ ἔθνικοί. Ἄλλ' ἐννοεῖται ὅτι αἱ προσπάθειαι αὐτοῦ πρὸς ἐπιβίωσιν τῆς ἀρχαίας θρησκείας ἀπέβησαν ἀκαρποί, διότι ὁ χριστιανισμὸς εἶχε πλέον ἐξαπλώσει τὰς ρίζας αὐτοῦ καὶ ἦτο ἀκλόνητος. Ἔνεκα τῆς διαγωγῆς του ταύτης ὁ Ἰουλιανὸς ὠνομάσθη ἀποστάτης ἢ παραβιάτης ὡς θελήσας νὰ παραβῇ τὴν πίστιν τῶν προγόνων του. Ὁ Ἰουλιανὸς ἐν τέλει ἀνεγνώρισεν ὅτι πᾶσα ἀπόπειρα πρὸς ἀνατροπὴν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας ἦτο ματαία, διὰ τοῦτο δέ, ὅτε ἔπεσε μαχόμενος ἐναντίον τῶν Περσῶν, ἀνεφώνησε· «Νενίκημας, Χριστέ».

18) Ὁ Μέγας Βασίλειος.

Εἶδομεν ὅτι ὁ Ἀθανάσιος διὰ τὰς μεγάλας αὐτοῦ πρὸς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν ὑπηρεσίας ὠνομάσθη τιμητικῶς Πατὴρ τῆς ἐκκλησίας. Τὸν τιμητικὸν τοῦτον τίτλον ἀπέκτησε καὶ ὁ μέγας Βασίλειος ὁ ἐπίσκοπος Καισαρείας τῆς Καππαδοκίας. Ὁ Βασίλειος ἐσπούδασε τὰ πρῶτα γράμματα εἰς τὴν ἰδιαιτέραν αὐτοῦ πατρίδα Καισαρείαν, ἔτυχε δὲ χριστιανικῆς ἀνατροφῆς. Εἰς τὴν ἀνατροφὴν του ταύτην συνετέλεσε πολὺ ἡ εὐσεβὴς μήτηρ αὐτοῦ Ἑμμέλεια καὶ ἡ μάμμη του Μακρίνη. Ἀφοῦ ἐτελείωσε τὰς πρῶτας σπουδὰς μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ μετὰ ταῦτα ἦλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου ἐφοίτησεν εἰς τὴν ἀκμαΐουσαν τότε φιλοσοφικὴν σχολὴν, ὅπου ἐγνωρίσθη μὲ τὸν Γρηγόριον τὸν Ναζιανζηνόν, τοῦ ὁλοίου ἦτο συσπουδαστής. Ἐπανελθὼν εἰς τὴν πατρίδα του ἐπεδόθη εἰς τὸ ἔργον τῆς ὁητορικῆς, βραδύτερον δὲ ἀπεσῆθη εἰς ἔρημόν τι μέρος, ὅπου ἐπεδόθη εἰς θρησκευτικὰς μελέτας καὶ εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ. Ἐπιθυμῶν δὲ νὰ ὠφελήσῃ τὴν ἐκκλησίαν ἐχειροτονήθη πρεσβύτερος, μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ ἐπισκόπου Καισαρείας ἐγένετο ἐπίσκοπος.

Ὡς ἐπίσκοπος ὁ μέγας Βασίλειος ἔδειξεν ἑξαιρετικὸν ἐνδιαφέρον

ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ ποιμνίου τοῦ καθημερινῶς διδάσκων τὰς χριστιανικὰς ἀρετὰς καὶ δίδων αὐτοῖς πρῶτος τὸ καλὸν παράδειγμα διὰ τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων του. Ἐπροστάτευσε τοὺς πτωχοὺς καὶ τοὺς πάσχοντας παρηγορῶν αὐτοὺς εἰς τὰς δυστυχίας καὶ διαμοιράζων τὰ μικρὰ του εἰσοδήματα. Ὁ βίος του ἦτο λιτότατος.

Ὁ Βασίλειος ὑπῆρξεν, ὡς ὁ Ἀθανάσιος, ὑπέρμαχος τῆς ὀρθοδοξίας καταπολεμήσας τοὺς Ἀρεινοὺς, τοὺς ὁποίους ὁ τότε αὐτοκράτωρ Οὐάλης ὑπεστήριζε θερμότερα. Ἐνεκα τούτου περιέπεσεν εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ αὐτοκράτορος. Ὅτε δὲ ὁ Οὐάλης ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν τὸν ἐπίτροπον Μόδεστον διὰ νὰ πείσῃ τὸν Βασίλειον νὰ ἀσπασθῇ τὸν Ἀρειανισμόν, ὁ ἄκαμπτος ἱεράρχης ἀντέταξεν ἐπίμονον ἄρνησιν. Ὅτε δὲ ὁ Μόδεστος ἠπέλιξεν αὐτὸν ὅτι θὰ κακοποιηθῇ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος, ὁ Βασίλειος ἀταράχως ἀπήντησεν.

«Οὐδὲν φοβοῦμαι ἀρπαγὴν περιουσίας δὲν φοβεῖται ὁ μηδὲν ἔχων εἰ μὴ ὀλίγα παλαιὰ ἐνδύματα καὶ τινα βιβλία, ἔξοριαν δὲν γνωρίζω, διότι εἰς τὸν κόσμον τοῦτον εἶμαι ξένος, μαρτύρια δὲν δύναται νὰ ἐπιβληθοῦν εἰς τὸ ἀσθενές μου σῶμα, διότι ἡ πρώτη προσβολὴ δύναιται νὰ τὸ καταστρέψῃ· ὁ θάνατος τέλος μὲ ἐνώνει μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ πληροῖ πάσας τὰς εὐχὰς μου. Ἡμεῖς εἴμεθα πρᾶσι καὶ ταπεινοῖ εἰς ὅλους, οὐ μόνον πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν ἐλάχιστον τῶν ἀνθρώπων. Ὅταν ὅμως πρόκειται περὶ τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, δὲν φοβοῦμεθα. Τὸ πῦρ, τὸ ξίφος, τὰ θηρία καὶ οἱ ὄνυχες, οἱ σχίζοντες τὰς σάρκας, εἶνε δι' ἡμᾶς μᾶλλον ἀπόλαυσις παρὰ φόβος. Ἄς ἀκούσῃ ταῦτα καὶ ὁ βασιλεὺς». Ὁ Οὐάλης ἀκούσας παρὰ τοῦ Μοδέστου τὴν ἀξιοπρεπῆ καὶ ἀνδρικήν ταύτην ἀπάντησιν τοῦ Βασιλείου ἐθαύμασε τὸν ἄνδρα καὶ διὰ τοῦτο ὄχι μόνον τὴν ζωὴν αὐτοῦ δὲν ἐσχέφθη νὰ ἀφαιρέσῃ, ἀλλ' οὐδέποτε ἠνώχλησεν αὐτόν.

Ὁ Βασίλειος ἴδρυσεν καὶ πτωχοκομεῖον εἰς τὴν ἰδιαιτέραν του πατρίδα, τὸ ὁποῖον συνετήρει διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ χρημάτων. Ἡ μεγάλη αὐτοῦ φιλανθρωπία ἐξεδηλώθη ζωηρότερον κατὰ τὴν ἐποχὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν συνέβη πείνα εἰς τὴν Καισάρειαν. Διμοίραζε τὰ χρήματα αὐτοῦ εἰς τοὺς πτωχοὺς, αὐτοὺς δὲ ἤρκεϊτο εἰς χορτοφαγίαν καὶ ἄλλας λιτὰς τροφὰς.

Ὁ Μέγας Βασίλειος θεωρεῖται καὶ εἶνε πράγματι ὁ λόγιος ἀντιπρόσωπος τῶν ἁγίων, ἡ δὲ εἰκὼν αὐτοῦ ἐνεσαρκώθη ἐν τῇ λαϊκῇ ποιήσει καὶ εἶνε ἀναπίσπαστος ἀπὸ τοῦ χάρτου καὶ τοῦ μελανοδοχείου (χαρτί καὶ καλαμάρι) τῶν δύο δηλαδὴ ὄργάνων, διὰ τῶν ὁποίων συνέγραψε τὰ ὄρατα περισπούδαστα συγγράμματα αὐτοῦ, τὰ ὁποῖα σφύζονται μέχρι σήμερον. Πλεῖστα δὲ εἶνε τὰ συγγράμματα αὐτοῦ ταῦτα.

Ὁ Βασίλειος συνέταξε καὶ ἰδικὴν του λειτουργίαν, ἡ ὁποία τελει-

ται κατά την ημέραν τῆς ἑορτῆς του (1ην Ἰανουαρίου), τὴν ἑορτὴν τῶν Φώτων, τὰς πέντε πρώτας Κυριακὰς τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, τὴν Μεγάλην Πέμπτην, τὸ Μέγα Σάββατον καὶ τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων. Ὁ Μέγας Βασίλειος ἀπέθανε τὴν 1ην Ἰανουαρίου 379, κατὰ τὴν ἡμέραν δὲ ταύτην ἑορτάζεται καὶ ἡ μνήμη του.

19) Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός.

Ὅπως ὁ μέγας Βασίλειος καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος ὀνομάσθησαν πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ Γρηγόριος. Ὁ ἱεράρχης οὗτος, ὁ ὁποῖος, ὡς εἶδομεν, συνεσπούδαζε μετὰ τοῦ Βασιλείου εἰς τὴν φιλοσοφικὴν σχολὴν τῶν Ἀθηνῶν, κατήγετο ἐκ τῆς Καππαδοκίας, τὰ δὲ πρῶτα χριστιανικὰ διδάγματα ἔλαβε παρὰ τῆς εὐσεβοῦς μητρὸς αὐτοῦ Νόννης. Ὁ Γρηγόριος εἶχε καὶ ἀδελφὴν Γρηγορίαν ὀνόματι. Τὰ πρῶτα γράμματα ἐδιδάχθη εἰς τὸ σχολεῖον τῆς Καισαρείας, κατόπιν δὲ μετέβη εἰς Ἀλεξάνδρειαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἀφοῦ δὲ ἐπεράτωσε τὰς σπουδὰς αὐτοῦ, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα του καὶ ἐπεδόθη εἰς θρησκευτικὰς μελέτας.

Βραδύτερον μετέβη εἰς τὴν πόλιν Ναζιανζόν, τῆς ὁποίας ἐπίσκοπος ἦτο ὁ πατὴρ αὐτοῦ, παρὰ τοῦ ὁποίου ἐχειροτονήθη διάκονος καὶ κατόπιν πρεσβύτερος. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ ἐκκλησία ἐταράσσετο ὑπὸ τῶν Ἀρειανῶν, οἱ ὁποῖοι ἐζήτουν νὰ ἐπιβάλουν τὴν ἀρεσιν αὐτῶν. Οἱ ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως διὰ νὰ ἀντεπεξέλθουν κατὰ τοῦ ἀρειανισμοῦ εἶχον ἀνάγκη ἀνδρὸς μεμορφωμένον καὶ σθεναροῦ καὶ ὡς τοιοῦτον ἐξέλεξαν τὸν πρεσβύτερον τῆς Ναζιανζοῦ Γρηγόριον, τὸν ὁποῖον παρεκάλεσαν νὰ ἀναλάβῃ τὸν κατὰ τῶν Ἀρειανῶν ἀγῶνα. Ὁ Γρηγόριος τότε ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινοῦπολιν ἐξεφώνησε θαυμασίους λόγους περὶ τῆς θεότητος τοῦ Λόγου (τοῦ Χριστοῦ), δι' ὃ καὶ θεολόγος ἐκλήθη.

Ἐπειδὴ δὲ οἱ Ἀρειανοὶ δὲν ἔπαυον τὸν ἀγῶνα αὐτῶν, ὁ τότε αὐτοκράτωρ Θεοδοσίος ἐκάλεσεν ἐν Κωνσταντινουπόλει τὴν Β' οἰκουμένην σύνοδον (381 μ. Χ.), τῆς ὁποίας προήδρευσεν ὁ Γρηγόριος, ἀφοῦ προηγουμένως ἐχειροτονήθη ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἦτο ἀρεστός εἰς τινὰ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὁ Γρηγόριος παρητήθη τῆς θέσεως τοῦ ἀρχιεπισκόπου καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Καισάρειαν, ὅπου ἐξεφώνησε θαυμάσιον λόγον ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ φίλου αὐτοῦ Βασιλείου, ὁ ὁποῖος εἶχε πλέον ἀποθάνει. Κατόπιν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ναζιανζόν, ὅπου καὶ ἀπέθανε τῷ 390 μ. Χ.

Ὁ Γρηγόριος ἔγραψε καὶ συγγράμματα, τὰ ὁποῖα περιεχρόνται εἰς τὴν θεότητα τοῦ Λόγου, πρὸς τούτους δὲ καὶ ποιήματα ἐκκλησια-

επιστολάς, ἐπιστολάς. Εἶπε πρὸς τοὺτους καὶ τὸ χάρισμα τῆς εὐαγγελίας εἰς μέγιστον βαθμόν. Ἡ ἐκκλησία τιμᾷ τὴν μνήμην τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τὴν 25ην Ἰανουαρίου.

20) Ὁ Θεοδοῖος Α' καταδίδωκεν τοὺς ἐθνικούς.

Μεταξὺ τῶν αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντιανοῦ κράτους καταλέγεται καὶ ὁ Θεοδοῖος ὁ μέγας, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξεν ἐνθεοσμός προστάτης καὶ ὑποστηρικτὴς τῶν χριστιανῶν καὶ ἀμείλικτος διώκτης τῶν ἐθνικῶν. Μόλις ἐγένετο αὐτοκράτωρ, ἀπηγόρευσε ἀμέσως τὴν εἰδωλολατρειάν, τὴν ὁποίαν ἐχαράκτηρισε ὡς ἑγκλημα. Συνέβη λοιπὸν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Θεοδοσίου νὰ κηρυχθῆ σφοδρὸς διωγμὸς κατὰ τῶν ἐθνικῶν, ὅπως συνέβη τοῦτο ἄλλοτε κατὰ τῶν χριστιανῶν. Ὁ κληρὸς καὶ ὁ χριστιανικὸς κόσμος κατεδίωκε τοὺς ἐθνικούς πανταχοῦ, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ δὲ συνέβησαν καὶ ταραχαὶ μεταξὺ ἐθνικῶν καὶ χριστιανῶν, ὁ δὲ Θεοδοῖος διέταξε τὸν στρατὸν του νὰ καταστρέψῃ τὸν περίφημον ἐκεῖ ναὸν τοῦ Σεράπιδος, τὸ ὁποῖον καὶ ἐγένετο. Ναοὶ καὶ βωμοὶ καὶ ἀγάλματα τῶν ἀρχαίων θεῶν κατακρημνίζοντο, πλεῖστα δὲ ἔργα τῆς ἀρχαίας τέχνης καταστρέφοντο. Ἐννοεῖται ὅτι τοὺς διωγμοὺς τοὺτους ἀπεδοκίμασαν οἱ ἐπίσκοποι τῶν χριστιανῶν, διότι ἡ χριστιανικὴ θρησκεία δὲν ἐπιβάλλει εἰς τοὺς ἀθρώπους τὴν βίαν, ἀλλὰ κηρύττει τὴν ἀνεξιθρησκείαν.

21) Ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος.

Ἄλλος ἐκκλησιαστικὸς ῥήτωρ καὶ πατὴρ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ ἀνεδείχθη ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ἀνατραφεὶς καὶ οὗτος συμφώνως πρὸς τὰ χριστιανικὰ διδάγματα ὑπὸ τῆς μητρὸς του Ἀνθούσης. Ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἐγεννήθη εἰς τὴν Ἀντιόχειαν, τὰ δὲ πρῶτα γράμματα ἐσπούδασεν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, ἔπειτα ἦλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἐγένετο μαθητὴς τοῦ περιφήμου σοφιστοῦ Λιβανίου. Ὁ Λιβάνιος ἐξετίμησεν ἀμέσως τὴν ῥητορικὴν δεινότητα τοῦ Χρυσόστομου, ἔλεγε δὲ ὅτι ἦτο ὁ μόνος κατάλληλος διὰ νὰ τὸν διαδεχθῆ, ἐὰν δὲν ἦτο χριστιανός. Ὁ Λιβάνιος προσεπάθησε νὰ ἐμφυσήσῃ εἰς τὸν Χρυσόστομον τὴν θρησκείαν τοῦ ἐθνισμοῦ, ἀλλ' αἱ προσπάθειαι τοῦ σοφοῦ ἐκείνου διδασκάλου δὲν ἐπέτυχον, διότι ὁ Χρυσόστομος ἔφερε βαθύτατα τὰ διδάγματα τῆς πίστεως, τὰ ὁποῖα ὄφειλεν εἰς τὴν μητρικὴν του ἀνατροφὴν. Ἐπανελθὼν λοιπὸν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν ἐχειροτονήθη πρεσβύτερος.

ὅτε δὲ ἐχίρευσεν ὁ πατριαρχικὸς θρόνος Κωνσταντινουπόλεως, ὁ λαὸς, ὁ ὁποῖος ἐγνώριζε τὴν μεγάλην ἀξίαν τοῦ Ἰωάννου, ἐξέλεξεν αὐτὸν πατριάρχην τῷ 398. Ὡς πατριάρχης ὁ Ἰωάννης ἐδικαίωσε τὰς προσδο-



Οἱ τρεῖς Ἱεράρχαι.

κίας ὄλων. Ἐπροστάτευσεν πτωχοῦς, ἴδρυσεν φιλανθρωπικά καταστήματα καὶ ἐφρόντισε περὶ ἐξαπλώσεως τοῦ χριστιανισμοῦ εἰς βαρβάρους λαούς· διὰ δὲ τῆς ἀξιοθιανμάστου εὐγλωττίας του κατεπολέμησε τοὺς αἰρετικούς. Ὑπῆρξεν αὐστηροτάτος ἱεράρχης περιορίσας τὸν κλῆρον εἰς τὰ πραγματικά αὐτοῦ καθήκοντα. Ὡμίλει πάντοτε μετὰ θάρρους καὶ παρησίας καυτηριάζων τὰς ἀσωτίας καὶ ἀκολασίας καὶ τὰς παρεκτροπὰς τῶν πλουσίων καὶ τῶν ἰσχυρῶν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ τότε αὐτοκράτειρα Εὐδοξία ἠρέσκετο εἰς τὰς διασκεδάσεις καὶ τὴν πολυτέλειαν καὶ ἡ διαφθορὰ εἶχεν εἰσχωρήσει εἰς ὄλους τοὺς ἀδλικοὺς τῶν ἀνακτόρων της, ὁ Χρυσόστομος ἤλεγξε δριμύτατα τὴν διαγωγὴν ταύτην τῆς αὐτοκρατείας καὶ ἔνεκα τούτου ὑπέπεσεν εἰς τὴν δυσμένειαν αὐτῆς. Τέλος διὰ τῶν ἐνεργειῶν τῆς αὐτοκρατείας ἐξωρίσθη· ἀλλ' ὁ λαὸς μαθὼν ἐγκαίρως τοῦτο ἐξηγγέρθη καὶ ἐξηνάγκασε τὴν Εὐδοξίαν νὰ ἐπαναφέρῃ τὸν πατριάρχην. Ἐπανελθὼν ὁ Χρυσόστομος ἐξηκολούθησε νὰ ἐλέγῃ δριμύτερον τὴν αὐτοκρατείραν, ἐκείνη δὲ τότε πλήρης ὀργῆς ἀπεφάσισε νὰ ἐξωρίσῃ αὐτὸν διὰ δευτέραν φορὰν. Τὴν ἀπόφασίν της ταύτην ἐξεπλήρωσεν ἀμέσως ἡ αὐτοκράτειρα ἐξορίσασα τὸν Χρυσόστομον εἰς Κουκουσὸν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἐνῶ δὲ μετεφέρετο εἰς τὸν τόπον τῆς ἐξορίας, ἀπέθανε καθ' ὁδὸν ἐκ τῶν κακουχιῶν.

Ὁ Χρυσόστομος ἀνεδείχθη ὁ μέγιστος τῶν ἐκκλησιαστικῶν ῥητόρων καὶ συγγραφέων. Συνέγραψε πλείστους λόγους καὶ ἐπιστολάς, συνέταξε δὲ καὶ θείαν λειτουργίαν, τὴν ὁποίαν τελοῦσι σήμερον ὅλαι αἱ

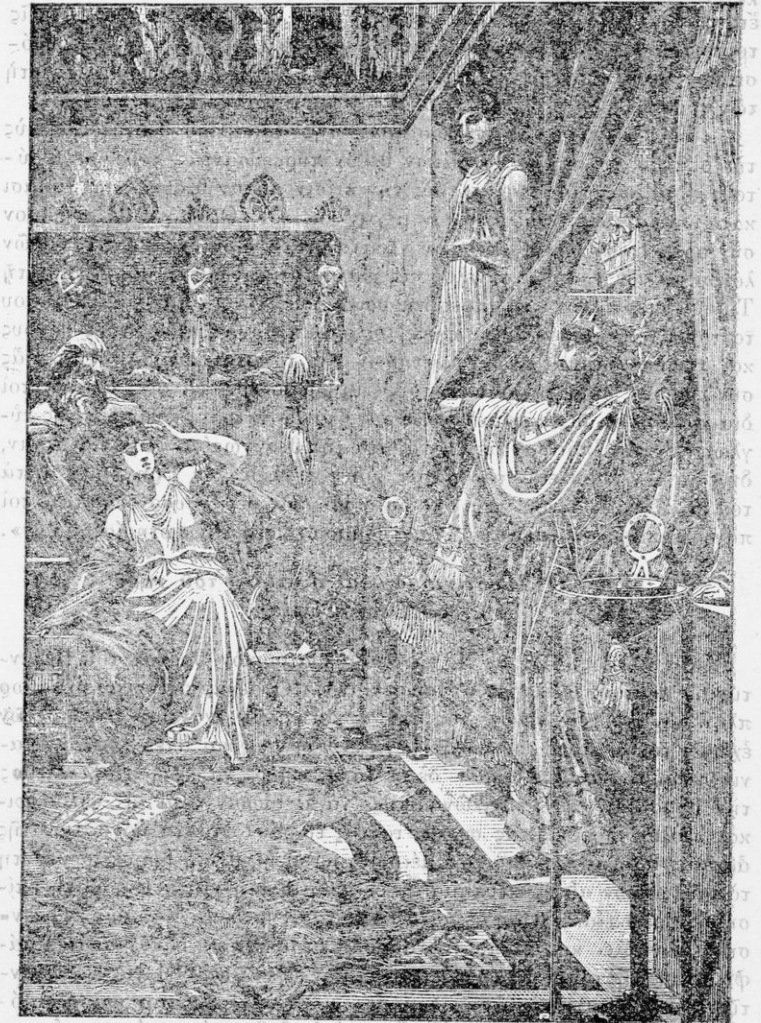
χριστιανικαὶ ἐκκλησίαι. Ἡ ἐκκλησία τιμᾷ τὴν μνήμην αὐτοῦ δις τοῖς ἔτους, τὴν 13ην Νοεμβρίου καὶ τὴν 27ην Ἰανουαρίου. Τοὺς τρεῖς τούτους διδασκάλους καὶ πατέρας Βασίλειον, Γρηγόριον καὶ Χρυσόστομον τιμᾷ ἐπίσης ἡ ἐκκλησία καὶ κατὰ τὴν 30ὴν Ἰανουαρίου (ἐορτὴ τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν), ψάλλεται δὲ κατ' αὐτὴν τὸ ἕξῃς ἀπολυτίκιον.

«Τοὺς τρεῖς μεγίστους φωστῆρας τῆς τρισηλίου θεότητος, τοὺς τὴν οἰκουμένην ἀκτίσι δογμάτων θεῶν πυρσεύσαντας, τοὺς μελιρρύτους ποταμοὺς τῆς σοφίας, τοὺς τὴν κτίσιν πᾶσαν θεογνωσίας νάμασι καταρθεύσαντας, Βασίλειον τὸν μέγαν καὶ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον σὺν τῷ κλεινῷ Ἰωάννῃ τῷ τὴν γλῶτταν χρυσορρήμονι, πάντες οἱ τῶν λόγων αὐτῶν ἔρασται συνελθόντες ὕμνοις τιμήσωμεν, αὐτοὶ γὰρ τῇ Τριάδι ὑπὲρ ἡμῶν αἰεὶ προσβέουσιν». Ἡ ἔννοια τοῦ ἀπολυτικίου τούτου εἶνε ἡ ἕξῃς: «Ὅλοι ἡμεῖς, οἱ ὅποιοι θαυμάζομεν τοὺς λόγους καὶ τὰ συγγράμματα τῶν φωστῆρων τῆς τρισυποστάτου θεότητος, ὡς συνέλθωμεν σήμερον διὰ τὰ τοὺς τιμήσωμεν μὲ ὕμνους, διότι αὐτοὶ διὰ τῶν θεῶν διδαγμάτων ἐφώτισαν ὅλον τὸν κόσμον καὶ διὰ τῆς εὐ-γλωττίας τῶν ἐπότισαν μὲ τὰ νάματα τῆς θεογνωσίας ὅλην τὴν κτίσιν, δηλαδὴ τὸν Βασίλειον τὸν μέγαν καὶ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον μετὰ τοῦ ἐνδόξου Ἰωάννου, τοῦ ὁποίου ἡ γλῶσσα ῥεεὶ χρυσόν· διότι αὐτοὶ πάντοτε παρακαλοῦσι τὴν Ἁγίαν Τριάδα ὑπὲρ τῆς σωτηρίας ἡμῶν».

22) Ὁ Ἰουστινιανὸς καὶ ἡ κτίσις τοῦ ναοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας.

Κατὰ τὸ ἔτος (527 μ. Χ.) τὸν αὐτοκρατορικὸν θρόνον τοῦ Βυζαντιανοῦ κράτους ἀνέλαβεν ὁ Ἰουστινιανός. Ὁ μέγας οὗτος αὐτοκράτωρ πλὴν τῶν ἐνδόξων νικῶν, τὰς ὁποίας κατήγαγεν ἐναντίον τῶν πολλῶν ἐχθρῶν τοῦ κράτους του, ἔδειξε μέγα ἐνδιαφέρον καὶ ὑπὲρ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας. Ἐπιθυμῶν δὲ ὁ Ἰουστινιανὸς νὰ ἐξαφανίσῃ τελείως τὴν θρησκείαν τῶν ἐθνικῶν διέταξε νὰ κλείσωσιν ὅλαι αἱ φιλοσοφικαὶ σχολαί, διότι εἰς τὰς σχολὰς ταύτας ἐδιδάσκοντο τὰ δόγματα τῆς ἀρχαίας θρησκείας. Διὰ τοῦ μέτρου τούτου ἡ ἐθνικὴ θρησκεία ὑπέστη τὸ τελειωτικὸν αὐτῆς κτύπημα, ἡ δὲ χριστιανικὴ κατέστη ἡ μόνη ἐπισημὸς θρησκεία. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τινὰ στάσιν ἡ ὁποία ἐξεργάγη ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἡ ὁποία ὠνομάσθη στάσις τοῦ Νίκα, κατεστράφη ὁ ναὸς τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας, τὸν ὁποῖον εἶχε κτίσει ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος, ὁ Ἰουστινιανὸς ἀνφοδομήσεν μεγαλοπρεπέστατον καὶ ὡραϊότατον, ὅμοιον τοῦ ὁποίου δὲν ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ μέχρι σήμερον ὁ χριστιανικὸς κόσμος. Τριακόσις ἑξήκοντα ἑκατομμύρια ἑδαπανήθησαν διὰ

ἦτοι εἰς τοῦτο γρηγορήσῃ ἡμεῖς ἀποστόλοι καὶ ἡ ἐκκλησία ἡ ἐκκλησία



τοῦ ὁ νοσηρὸν ἰσχυρὸν ἡμεῖς ἀποστόλοι καὶ ἡ ἐκκλησία ἡ ἐκκλησία
ἡμεῖς ἀποστόλοι καὶ ἡ ἐκκλησία ἡ ἐκκλησία
μετὰ τοῦ ὑπασπιστοῦ τοῦ Βελισαρίου.

τὴν ἀνέγερσιν τοῦ θαυμασίου τούτου ναοῦ, εἰργάσθησαν δὲ πρὸς τοῦτο οἱ διασημότεροι καλλιτέχνηται τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Πλεῖστα ὅσα ἀντικείμενα τέχνης καὶ πολύτιμοι λίθοι ἐκόσμησαν τὸν ἐσωτερικὸν διάκοσμον τοῦ ναοῦ, ἡ δὲ μεγαλοπρέπεια αὐτοῦ ἦτο τοιαύτη, ὥστε, ὅταν τῷ 537 ἐτελέσθησαν τὰ ἐγκαίνια αὐτοῦ, ὁ Ἰουστινιανὸς θαυμάσας τὸ ὑπέροχον ἐκεῖνο μεγαλεῖον ἀνέκραξε «Νενίκηκά σε Σολομῶν» θέλων νὰ δείξῃ διὰ τῶν λέξεων τούτων ὅτι ὁ ἰδικὸς του ναὸς ὑπερέβη κατὰ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν καλλιτεχνίαν τὸν ναόν, τὸν ὁποῖον ἵδρυσεν ὁ Σολομῶν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα. Εἰς τὸ μέσον τῆς αὐλῆς ἐποποθετήθη ἡ κολουμένη κρήνη, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἐβύθιζον τοὺς δακτύλους τῶν οἱ πιστοί, ἐπὶ τῆς κρήνης δὲ ταύτης ὑπῆρχεν ἡ ἐπιγραφή «*Νίψον ἀνομήματα μὴ μόνανδρῶν*», ἡ ὁποία ἀναγινώσκεται καὶ ἐξ ἀριστερῶν καὶ ἐκ δεξιῶν. Δυστυχῶς ὅμως τὸ θαυμάσιον τοῦτο ἀριστούργημα τῆς ἐλληνικῆς τέχνης, τὸ ἱερόν τοῦτο ἔθνικόν καὶ ἐκκλησιαστικόν κειμήλιον τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἔχει σήμερον μεταβληθῆ εἰς τζαμίον ἀπὸ τοῦ 1453, ὅτε ἡ Κωνσταντινούπολις ἔπεσεν εἰς τὰς χεῖρας τῶν Τούρκων. Ἄλλ' ὁ Ἑλληνισμὸς, ὁ ὁποῖος δὲν ἔπαυσε νὰ ἀποβλέπῃ μετ' ἐλπίδων πρὸς τὴν ὠραίαν καὶ ἔνδοξον αὐτοῦ πρωτεύουσαν, ταχῶς θὰ ἀπελευθερώσῃ αὐτὴν καὶ θὰ ἀνακτήσῃ τὸ ἐν αὐτῇ μεγαλοπρεπέστατον χριστιανικὸν ἴδρυμα διὰ νὰ συνεχισθῇ ἡ λειτουργία, ἡ διακοπεῖσα κατὰ τὴν ἀποφράδα ἐκείνην ἡμέραν τῆς ἀλώσεως.

23) Ὁ αὐτοκράτωρ Ἡράκλειος καὶ ὁ ἀκάθιστος ὕμνος.

Ἡ ὕψωσις τοῦ τιμίου Σταυροῦ.

Ἄλλος μέγας αὐτοκράτωρ, εἰς τὸν ὁποῖον πολλὰ ὀφείλει τὸ ἐλληνικὸν Βυζαντιακὸν κράτος καὶ ἡ ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, ὑπῆρξεν ὁ Ἡράκλειος.

Ὁ Ἡράκλειος ἀνέλαβε τὸν θρόνον τὸ ἔτος 610 μ. Χ., εὔρε δὲ τὸ κράτος εἰς ἀθλίαν κατάστασιν, τὴν ὁποίαν ὅμως κατώρθωσε διὰ τῆς δραστηριότητός του νὰ τακτοποιήσῃ. Πλὴν τῶν ἐσωτερικῶν ἀνωμαλιῶν ὑπῆρχον τότε καὶ οἱ ἐξωτερικοὶ κίνδυνοι. Ἐχθροὶ τοῦ Βυζαντιακοῦ κράτους Σλαῦοι καὶ Ἄβαροι καὶ Πέρσαι ἠπέλουν τὴν κατάκτησιν αὐτοῦ. Ὁ Ἡράκλειος ἐπολέμησε κατ' ἀρχὰς ἐναντίον τῶν Σλαύων καὶ Ἀβάρων, τοὺς ὁποίους καὶ ἐνίκησε. Κατόπιν ἐστράφη κατὰ τῶν Περσῶν. Ἀλλὰ καθ' ὃν χρόνον ὁ Ἡράκλειος ἐμάχετο μετὰ τὸν στρατὸν τοῦ ἐναντίου τῶν Περσῶν εἰς τὴν Ἀσίαν, οἱ Ἄβαροι ἐπωφελοῦμενοι τῆς ἀπουσίας τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τοῦ στρατοῦ ἐπολιόρχησαν τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἠπέλουν τὴν κατάκτησιν αὐτῆς. Ὁ λαὸς τότε τῆς πρωτεύουσας κατὰ τὴν σύστασιν τοῦ πατριάρχου Σεργίου καὶ τοῦ

Ἱστορία Ἐκκλησιαστικῆ

3

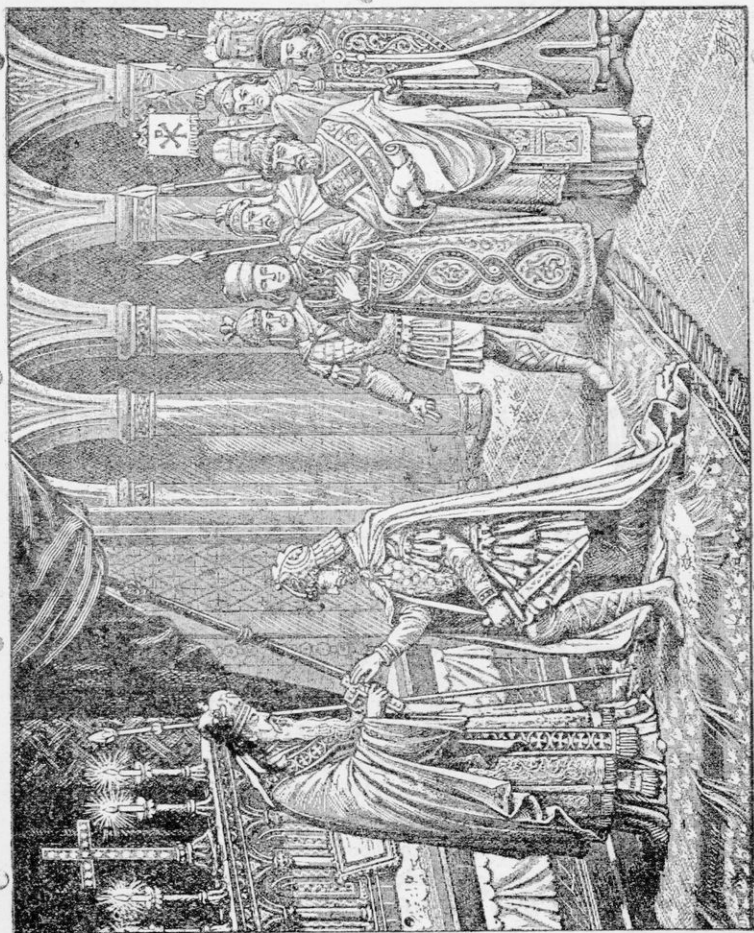
πρωθυπουργοῦ Βόνιου ἔλαβε τὴν εἰκόνα τῆς Θεομήτορος καὶ φέρων αὐτὴν ἐπετέθη ἐναντίον τῶν Ἀβάρων, τοὺς ὁποίους ἔτρεψεν εἰς φυγὴν. Ἡ νίκη ἐκείνη ἀπεδόθη δικαίως εἰς βοήθειαν τῆς Θεομήτορος καὶ διὰ τοῦτο ὁ λαὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως προσῆλθεν ἀθρόος εἰς τὸν ναὸν αὐτῆς καὶ ἔψαλε τὸν ἀκάθιστον λεγόμενον ὕμνον εἰς τὴν ὑπερμάχον στρατηγὸν τὴν Θεοτόκον. Ὁ ὕμνος οὗτος συνετάχθη τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὑπὸ τινος Πισίδου, ἠκολούθησε δὲ αὐτὸν ὁ λαὸς ὄρθιος, ἐξ οὗ καὶ ἀκάθιστος ἐκλήθη. Ὁ ἀκάθιστος ὕμνος ἀποτελεῖται ἐξ 24 οἰκῶν, ψαλλομένων τμηματικῶς κατὰ τὰς τέσσαρας πρώτας Παρασκευὰς τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, τὴν δὲ Παρασκευὴν τῆς πέμπτης ἑβδομάδος ψάλλεται ὁλόκληρος, διότι κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐψάλη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ λαοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Μετὰ τῶν Οἰκῶν ψάλλεται καὶ τὸ σχετικὸν κοντάκιον·

«Τῆ ὑπερμάχῳ στρατηγῷ τὰ νικητήρια
Ὡς λυτρωθεῖσα τῶν δαιῶν εὐχαριστήρια
Ἀναγράφω σοι ἡ πόλις σου, Θεοτόκε,
Ἄλλ' ὡς ἔχουσα τὸ κράτος ἀπροσμάχητον,
Ἐκ παντοίων με κινδύνων ἐλευθέρωσον,
Ἵνα κράζω σοι· Χαῖρε, νύμφη ἀνύμφευτε.»

Μετὰ ἐξαετῆ ἀγῶνα ἐναντίον τῶν Περσῶν κατώρθωσεν ὁ Ἡράκλειος τῷ 628 νὰ νικήσῃ αὐτοὺς κατὰ κράτος καὶ νὰ ἀνακητήσῃ μεταξὺ ἄλλων λαφύρων τὸν τίμιον Σταυρὸν, τὸν ὁποῖον εἶχον ἀρπάσει οἱ Πέρσαι, ὅτε ἐκυρίευσαν τὰ Ἱεροσόλυμα. Ἐπειδὴ δὲ ὁ λαὸς ἐζητεῖ ἐπιμόνως νὰ ἴδῃ τὸν τίμιον τοῦ Σωτῆρος Σταυρὸν, ὁ Ἡράκλειος τὸ ἐπόμενον ἔτος 629 μετέβη εἰς Ἱεροσόλυμα καί, ἀφοῦ ἀνῆλθεν ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ, ὕψωσε τὸν Σταυρὸν ἐνώπιον τοῦ λαοῦ, ὅστις ἔψαλλε τὸν ἀκόλουθον ὕμνον· «Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν σου καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου νίκας τοῖς βασιλεῦσι κατὰ βαρβάρων διωρούμενος καὶ τὸ σὸν φυλάττων διὰ τοῦ Σταυροῦ σου πολιτεύμα». Τὸ γεγονός τοῦτο γένητο τὴν 14ην Σεπτεμβρίου τοῦ ἔτους 629, ἔκτοτε δὲ ἡ ἐκκλησία ἑορτάζει κατ' ἔτος τὴν ἰδίαν ἡμέραν τὴν ἑορτὴν τῆς ὑψώσεως τοῦ Σταυροῦ.

24) Ὁ μοναχικὸς βίος. Οἱ ἀσκηταί. Ὁ ἅγιος Ἀντώνιος.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ διωγμοῦ τῶν χριστιανῶν, ἤτοι κατὰ τὸν δεύτερον μετὰ Χριστὸν αἰῶνα, χριστιανοὶ τινες, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ἐπιθυμοῦντες νὰ ἐπικοινωνῶσι καλλίτερον μετὰ τοῦ Θεοῦ των, ἀπεσύροντο εἰς τὰς ἐρήμους, ὅπου ἐλάτρευον ἐν ἡσυχίᾳ τὸν Θεὸν νηστεύοντες καὶ ἀσκούμενοι εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ἐγκράτειαν. Διέμενον



Ο Ηρόλιος δριμυόμορος εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας.

δε οἱ εὐλαβεῖς ἐκεῖνοι χριστιανοὶ ἐντὸς σπηλαίων διαρκῶς προσευχόμενοι καὶ ἐπικαλούμενοι τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ τῶν χριστιανῶν. Τοιοῦτοτρόπως καθιερώθη ὁ ἀσκητικὸς βίος· πρῶτος δὲ ἀσκητὴς ἐγένετο ὁ Παῦλος ὁ ἐκ Θηβαῶδος, ὁ ὁποῖος ἐπὶ αἰῶνα σχεδὸν ὀλόκληρον



Ὁ ἅγιος Ἀντώνιος.

ἔζησεν εἰς τὴν ἔρημον. Μετὰ τὸν Παῦλον ἀνεφάνη ὁ Ἀντώνιος, ὁ ὁποῖος ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας φλεγόμενος ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ ὑψωθῆ ὑπεράνω τῶν ματαιοτήτων τοῦ κόσμου τούτου, ἀφοῦ διεμοίρασε τὴν μεγάλην περιουσίαν του εἰς τοὺς πτωχοὺς τῆς Ἀλεξανδρείας, ἀπεσύρθη εἰς τὴν ἔρημον τῆς Αἰγύπτου καὶ ἐκεῖ διήρχετο τὸν βίον αὐτοῦ μελετῶν τὰς γραφὰς καὶ λατρεύων τὸν Θεόν. Πλεῖστοι ὅσοι ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν καθ' ἑκάστην, ἵνα ἀκούσωσι τὰ σοφὰ διδάγματα τοῦ ἀσκητοῦ τούτου ἐρημίτου, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ ἔζησε μὲ πᾶσαν ἐγκράτειαν καὶ ἀρετήν, ἀπέθανε κατὰ τὸ ἔτος 356. Ἡ ἐκκλησία κατέτεξε αὐτὸν μεταξὺ τῶν ἁγίων καὶ τιμᾷ τὴν μνήμην του τὴν

17ην Ἰανουαρίου. Τὸ παράδειγμα τοῦ Ἀντωνίου ἠκολούθησαν καὶ πολλοὶ ἄλλοι χριστιανοί.

Κατὰ τὸ τέλος τοῦ 4ου αἰῶνος ὁ ἀσκητισμὸς ἠρίθμει πολλοὺς ὀπαδοὺς. Κατ' ἀρχὰς οἱ εὐσεβεῖς οὗτοι ἄνδρες ἔζων μόνοι ἐντὸς σπηλαίων, βραδύτερον ὅμως ὁ μαθητὴς τοῦ Μεγάλου Ἀντωνίου Παχώμιος ἵδρυσεν μοναστήριον, εἰς τὸ ὁποῖον προσήλθον πολλοὶ ἀσκηταὶ καὶ τοιοῦτοτρόπως διεμορφώθη ὁ μοναχικὸς βίος. Ἐν τούτοις καὶ μετὰ τὴν ἵδρυσιν τῶν μοναστηρίων πολλοὶ ἀσκητοὶ ἄνδρες ἐξηκολούθουν τὸν ἀσκητικὸν βίον εὐχαριστούμενοι νὰ διαμένωσι μόνοι τῶν ἐντὸς σπηλαίων, ἵνα εὐχερέστερον λατρεύωσι τὸν Θεόν. Τινὲς μάλιστα ἐξ αὐτῶν ὑπεβάλλοντο εἰς ὑπερβολικὰς στερήσεις καὶ κακονχίας, ὡς λ. χ. οἱ Στυλίται, οἵτινες ἔζων ἐπὶ στύλων. Τοιοῦτος Στυλίτης ἐγένετο ὁ Συμεὼν, ὁ ὁποῖος ἐπὶ τριάκοντα ἔτη ἔζησεν ἐπὶ ἐνὸς στύλου διαρκῶς προσευχόμενος.

25) *Οι εικονομάχοι. Ἡ Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας.*

Ὅτε ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὁ αὐτοκράτωρ Λέων Γ' ὁ Ἰσαυρος, σπουδαιότατον ζήτημα ἐτάραξε τὴν ἐκκλησίαν. Τὸ ζήτημα τοῦτο ἦτο ἡ προσκύνησις τῶν ἁγίων εἰκόνων τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Θεομήτορος, τὸ ὅποιον διήρесе τοὺς χριστιανούς εἰς εἰκονολάτρας καὶ εἰκονομάχους, δηλ. εἰς ἐκείνους, οἵτινες προσεκύνουν τὰς ἁγίας εἰκόνας, καὶ εἰς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἐθεώρουν τὴν προσκύνησιν αὐτῶν εἰδωλολατρείαν.

Οἱ εἰκονολάτραι ἰσχυρίζοντο ὅτι προσκυνοῦντες τὴν εἰκόνα δὲν ὑπέπιπτον εἰς εἰδωλολατρείαν, διότι δὲν προσκυνοῦν τὸ ξύλον, ὅπως ἰσχυρίζοντο οἱ εἰκονομάχοι, ἀλλὰ τὸ πρόσωπον, τὸ ὅποιον ἡ εἰκὼν παριστᾷ. Ἡ διαίρεσις αὕτη τῶν χριστιανῶν ἐγένετο πρόξενος σοβαρῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐριδῶν, ζτε δὲ ἀνήλθεν ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ Βυζαντίου ὁ Λέων ὁ Γ' (717 μ.Χ.), δι' αὐτοκρατορικοῦ διατάγματος ἀπηγόρευσε τὴν λατρείαν τῶν ἁγίων εἰκόνων. Ἐπιθυμῶν δὲ ὁ αὐτοκράτωρ ἐκεῖνος νὰ λύσῃ ἅπαξ διὰ παντός τὸ ζήτημα τοῦτο διέταξε νὰ ἀφαιρέσωσιν ἐκ τῶν ναῶν τὰς ἁγίας εἰκόνας.

Τὸ παράδειγμα Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου ἐμιμήθη καὶ ὁ διάδοχος αὐτοῦ Κωνσταντῖνος ὁ Κοπρώνυμος, ὁ ὁποῖος ὄχι μόνον τὴν λατρείαν τῶν εἰκόνων αὐστηρῶς ἀπηγόρευσε, ἀλλὰ κατεδίωξεν ὅλους τοὺς μοναχοὺς εἰκονολάτρας καὶ ἄλλους μὲν ἐξ αὐτῶν ἐκλείσεν εἰς τὰς φυλακάς, ἄλλους δὲ ἐτιμώρησε διὰ θανάτου. Παρ' ὅλα ταῦτα ὅμως ἡ διαίρεσις τῶν χριστιανῶν εἰς εἰκονομάχους καὶ εἰκονολάτρας ἐξηκολούθησε. Πολλοὶ εἰκονολάτραι φοβούμενοι τὸν διωγμὸν προσεκύνουν τὰς εἰκόνας κρυφίως εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν.

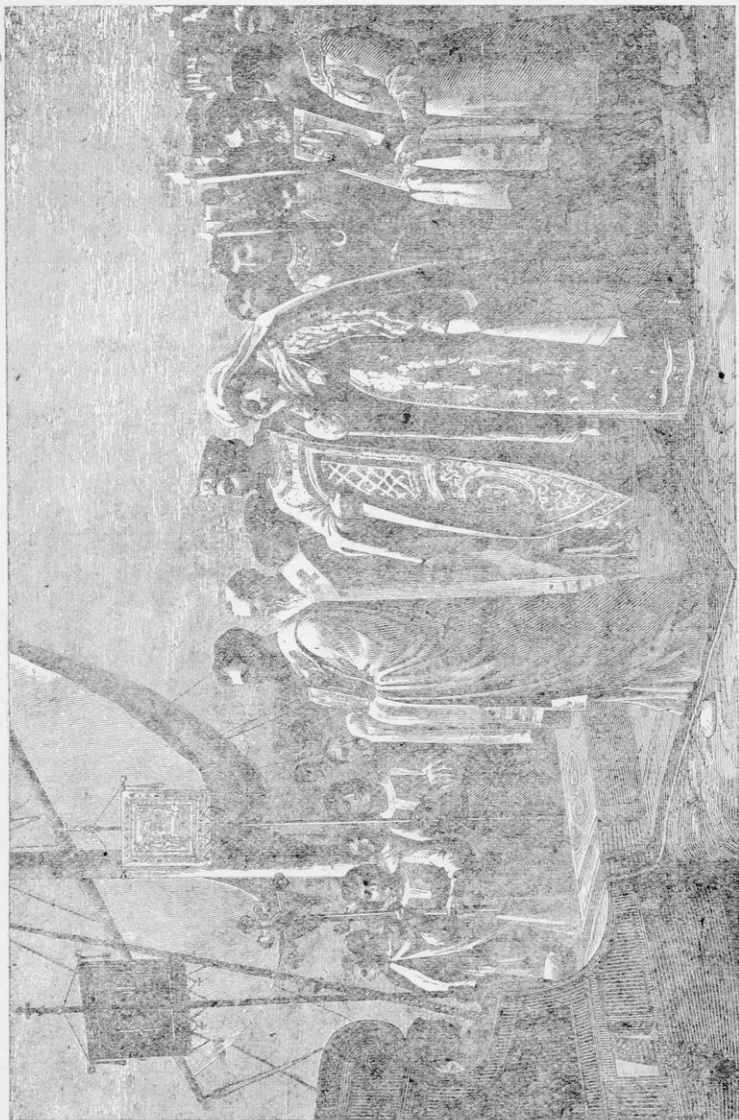
Κατὰ τὸ ἔτος 787 ἡ αὐτοκράτειρα Εἰρήνη ἡ Ἀθηναία, ἡ ἑποία ἦτο εἰκονολάτρις, συνεκάλεσεν ἐν Νικαίᾳ τὴν ἐβδόμην οἰκουμενικὴν σύνοδον, ἣτις ἐπανέφερε τὴν προσκύνησιν τῶν εἰκόνων. Ἀλλὰ μετὰ τὸν θάνατον τῆς Εἰρήνης νέοι εἰκονομάχοι αὐτοκράτορες κατήργησαν καὶ πάλιν τὴν λατρείαν τῶν εἰκόνων. Εἰς ἐκ τούτων ὁ Θεόφιλος ὑπῆρξε φανατικὸς εἰκονομάχος. Ἄλλ' ὅτε ἀπέθανεν ὁ Θεόφιλος καὶ ἀνέλαβε τὸν θρόνον ἡ εἰκονολάτρις σύζυγος αὐτοῦ Θεοδώρα, συνεκάλεσεν ἐν Κωνσταντινουπόλει σύνοδον, ἣτις καθιέρωσε πλέον ὀριστικῶς τὴν προσκύνησιν τῶν εἰκόνων τὸ ἔτος 842. Ἡ ἐκκλησία ἐορτάζει τὸ γεγονός τοῦτο τὴν πρώτην Κυριακὴν τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, ἡ δὲ Κυριακὴ αὕτη καλεῖται Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας· ψάλλεται δὲ κατ' αὐτὴν τὸ ἔξῃς ἀπολυτίκιον.

«Τὴν ἄχραντον εἰκόνα σου προσκυνοῦμεν, Ἀγαθέ, αἰτούμενοι

συγχώρησιν τῶν πταισμάτων ἡμῶν, Χριστέ ὁ Θεός· βοιλήσει γὰρ ἡβδόκησας σαρκὶ ἀνελθεῖν ἐν τῇ σταυρῷ, ἵνα ρύσῃ οὓς ἐπλασας ἐκ τῆς δουλείας τοῦ ἐχθροῦ· ὅθεν εὐχαρίστως βοῶμέν σοι. Χαρᾶς ἐπλήρωσας τὰ πάντα ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, παραγεγόμενος εἰς τὸ σῶσαι τὸν κόσμον». Ἡ ἔννοια τοῦ ἀπολυτικίου εἶνε ἡ ἐξῆς. Τὴν ἀγίαν σου εἰκόνα προσκυνούμεν, Ἀγαθὲ Χριστέ, ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ ζητοῦμεν συγχώρησιν διὰ τὰς ἁμαρτίας μας· διότι σὺ ἠθέλησας νὰ ἀνέλθῃ τὸ σῶμά σου ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, διὰ νὰ σώσῃς τὰ πλάσματά σου ἐκ τοῦ ἐχθροῦ αὐτῶν (τοῦ πονηροῦ). Διὰ τοῦτο εὐχαρίστως κράζομεν. Μᾶς ἐπλήρωσες ἀπὸ χαρᾶν, Σῶτερ, ὁ ὁποῖος ἦλθες διὰ νὰ σώσῃς τὸν κόσμον σου».

26) Ὁ Φώτιος. *Αἱ ἀξιώσεις τῶν Πατρῶν καὶ τὸ σχίσμα.
Ἐκχριστιανισμὸς τῶν Βουλγάρων καὶ τῶν Ρώσων.*

Γνωρίζομεν ὅτι πέντε ἀρχιεπίσκοποι, οἱ τῆς Ρώμης, τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ τῶν Ἱεροσολύμων, ὠνομάσθησαν Πατριάρχαι, ἕκαστος δὲ ἐξ αὐτῶν εἶχε τὴν ἀνωτάτην διοίκησιν τῶν ἐκκλησιῶν τῆς περιφερείας του, χωρὶς νὰ δύναται ὁ εἰς νὰ ἐπεμβαίνει εἰς τὰ δικαιώματα τοῦ ἄλλου. Ἄλλ' ὁ Πατριάρχης τῆς Ρώμης ἐξήτει διὰ παντὸς τρόπον νὰ ἀναλάβῃ αὐτὸς μόνος τὴν διοίκησιν καὶ τὴν ἐποπτείαν ἕλων ἐν γένει τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ νὰ τεθῆ ὑπερίνωτῶν ἄλλων Πατριαρχῶν, διότι ἐνόμιζεν ὅτι, ἐπειδὴ ἦτο ἐπίσκοπος τῆς πρωτεύουσας τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους, ἔπρεπε νὰ ἀποβῆ ἀπόλυτος ἄρχων τῆς ἐκκλησίας. Πρὸς διάκρισιν δὲ ἀπὸ τῶν ἄλλων Πατριαρχῶν ἔλαβε καὶ τὸν τίτλον τοῦ Πάπα. Τὰς τοιαύτας προθέσεις τῶν Πατρῶν ἀπέκρουον πάντοτε αἱ ἐκκλησίαι τῆς Ἀνατολῆς. Ὅτε ὁμως κατὰ τὸ ἔτος 842 ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον τοῦ Βυζαντίου ὁ Βάρδας ὡς ἐπίτροπος τοῦ ἀνηλίκου αυτοκράτορος καὶ ἀνεψιοῦ τοῦ Μιχαὴλ τοῦ Γ', καθήρξε τὸν τότε Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως Ἰγνάτιον καὶ ἀνεβίβασεν εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον τὸν Φώτιον, ἄνδρα μεγάλης μορφώσεως καὶ συνέσεως, ὁ ὁποῖος ἐξετιμᾶτο πολὺ ὑπὸ τοῦ λαοῦ. Ὁ Φώτιος ἦτο λαϊκός, χειροτονήθη δὲ Πατριάρχης ἐντὸς ἑξ ἡμερῶν, ἀφοῦ προηγουμένως ἔλαβεν ὅλα τὰ κατώτερα ἐκκλησιαστικὰ ἀξιώματα. Ὁ Βάρδας μετὰ τοῦτο ἐκάλεσε σύνοδον ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἣ ὁποία ἐπεκύρωσε τὴν ἐκλογὴν τοῦ Φωτίου καὶ ἀνεγνώρισεν αὐτὸν Πατριάρχην. Τὴν ἀπόφασιν ὁμως τῆς συνόδου ἐλείνης δὲν ἤθελε ν' ἀναγνωρίσῃ ὁ Πάπας τῆς Ρώμης Νικόλαος, ὁ ὁποῖος μάλιστα διεμαρτυρήθη εἰς τὸν Βάρδα, διότι καθήρξε τὸν Ἰγνάτιον καὶ ἀνεκίρυνε τὸν Φώτιον χωρὶς προηγουμένως νὰ ζητήσῃ τὴν ἀδειάν του. Δὲν περιορίσθη



Ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 988

Ἡ Βασίλισσα Ἄννα μεταβαίνουσα ὡς νύμφη εἰς Ρωσίαν.

δὲ εἰς τοῦτο μόνον ὁ Πάπας, ἀλλὰ συγκαλέσας σύνοδον εἰς τὴν Ρώμην ἐκήρυξεν ἄκρον τὴν ἐκλογὴν τοῦ Φωτίου (863). Τοιοῦτοτρόπως ἤρχισε τὸ σχίσμα μεταξὺ τῆς Ἀνατολικῆς καὶ τῆς Δυτικῆς ἐκκλησίας, τὸ ὁποῖον ὅμως δὲν ἦτο ὀριστικόν, ἐφ' ἔσον τὰ πράγματα ἔμενον μέχρι τοῦ σημείου τούτου. Τὸ ἐπόμενον ὅμως ἔτος 864 δύο Ἑλληνες μοναχοί, ὁ Μεθόδιος καὶ ὁ Κύριλλος, ἀνήκοντες εἰς τὴν Ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν, κατώρθωσαν νὰ εἰσαγάγῃσι τὸν Χριστιανισμὸν εἰς τοὺς Βουλγάρους, πολλοὺς τῶν ὁποίων ἐβάπτισαν, μεταξὺ δὲ αὐτῶν καὶ τὸν Βασίλεα Βόγαριν. Ὁ Φώτιος ἀπέστειλεν ἱερεῖς τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας εἰς Βουλγαρίαν, ἵνα κανονίσῃσι τὰ τῆς ἐκκλησίας τῶν Βουλγάρων συμφώνως πρὸς τὰ δόγματα τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας. Γαυροχρόνως ὅμως ὁ Πάπας Νικόλαος ἀπέστειλε Δυτικούς ἱερεῖς, ἵνα προσηλυτίσῃσι τοὺς Βουλγάρους εἰς τὴν Δυτικὴν ἐκκλησίαν. Οἱ ἱερεῖς ἐκεῖνοι τοῦ Πάπα ἤρχισαν νὰ διδάσκωσι τὸν βουλγαρικὸν λαὸν ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον δὲν ἐκπορεύεται μόνον ἐκ τοῦ Πατρὸς, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ, ἡ δὲ διδασκαλία ἐκεῖνη ἦτο ἀντίθετος πρὸς τὸ Ὀρθόδοξον δόγμα καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος ἐκήρυξεν ὅτι τὸ Πνεῦμα μόνον ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται. Ὁ Φώτιος τότε συνεκάλεσεν ἐν Κωνσταντινουπόλει σύνοδον, εἰς ἣν ἔλαβον μέρος οἱ Πατριάρχαι τῆς Ἀνατολῆς, καὶ ἀφώρισε τὸν Πάπαν, ὡς καὶ πάντας τοὺς ὁμόφρονας αὐτοῦ. Ἀλλὰ καὶ ὁ Πάπας συγκαλέσας ἐπίσης σύνοδον ἐκ τῶν ἐπισκόπων τῆς δικαιοδοσίας του ἀφώρισε τὸν Φώτιον. Τοιοῦτοτρόπως ἐπῆλθεν ὀριστικῶς πλέον τὸ σχίσμα μεταξὺ Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς ἐκκλησίας, τὸ ὁποῖον ἐξακολουθεῖ εἰσέτι παρ' ὅλας τὰς ἀποπειράς, αἵτινες ἐγένοντο ἕκτοτε πρὸς ἔνωσιν τῶν ἐκκλησιῶν.

Κατὰ τὸ ἔτος 864 ἐγένετο ὁ ἐκχριστιανισμὸς τῶν Βουλγάρων ὑπὸ τῶν δύο Ἑλλήνων μοναχῶν Μεθοδίου καὶ Κυρίλλου. Βραδύτερον δὲ κατὰ τὸ ἔτος 988 ἐξεχριστιανίσθησαν καὶ οἱ Ρῶσσοι. Πρῶτος ἠσπάσθη τὸν χριστιανισμὸν ὁ ἡγεμὼν αὐτῶν Βλαδίμηρος, ἐνυμφεῦθη δὲ ἀμέσως τὴν ὀραίαν πριγκίπισσαν τοῦ Βυζαντιοῦ Ἄνναν, εὐσεβεστάτην χριστιανήν.

27) Ἡ θρησκευτικὴ μεταρρύθμισις ἐν τῇ Δύσει.
Ὁ Δούθηρος· οἱ ἐκκλησίαι τῶν διαμαρτυρομένων.

Ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία ἀποσπασθεῖσα τῆς Ἀνατολικῆς δὲν ἔμεινε ἐν τούτοις ἠνωμένη. Νέαι αἱρέσεις ἀνεφαίνοντο ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν, ἀποτέλεσμα δὲ τῶν αἱρέσεων τούτων ἦτο ἡ διαίρεσις τῶν ὁπαδῶν τῆς Δυτικῆς ἐκκλησίας, οἱ ὁποῖοι ἐδέχοντο καὶ ἠκολούθουν τὰς αἱρέσεις

ταύτας. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία ἐχαλαροῦτο καὶ παρέλευεν, ὁ δὲ κλήρος αὐτῆς ἤρχισε νὰ παραδίδεται εἰς τὴν διαφθοράν. Οἱ Πάπαι διήγον βίον πολυδάπανον καὶ ἄσωτον, διὰ νὰ ἐπαρκῶσι δὲ εἰς τὰς μεγάλας αὐτῶν δαπάνας ἐχρηματίζοντο δίδοντας ὡς ἀντάλλαγμα συγχώρησιν εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἐζητοῦν τοιαύτην ἐπιχρηματικῇ ἀμοιβῇ. Τοιουτοτρόπως οἱ χριστιανοὶ τῆς Δύσεως ἠδύναντο νὰ ἀσωτεύουν καὶ νὰ ἀμαρτάνουν πάντοτε, νὰ ἐξαγοράζουν δὲ τὴν συγχώρησιν αὐτῶν διὰ τῶν χρημάτων. Τὸ κακὸν τοῦτο ἐκορυφώθη ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Πάπα Λέοντος τοῦ δεκάτου κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα. Τότε ὁ Γερμανὸς θεολόγος Λούθηρος, ἀνὴρ μεγάλης μορφώσεως καὶ εὐσυνείδητος, μὴ δυνάμενος νὰ ἀνεχθῆ τὴν οἰκτρὰν αὐτὴν κατάστασιν καὶ τὸν ἐξευτελισμὸν τοῦ Δυτικοῦ κλήρου, συνέταξεν ἕγγραφον ἀποτελούμενον ἐξ 95 ἄρθρων, τὸ ὁποῖον ἐτοιχοκόλλησεν εἰς τὴν θύραν τοῦ ναοῦ τῆς Βιτεμβέργης, ἵνα ἀναγνωσθῆ ὑπὸ τῶν χριστιανῶν τῆς πόλεως ἐκεῖνης. Εἰς τὸ ἕγγραφον ἐκεῖνο ὁ Λούθηρος ἐκαυτηρίαζε τὴν ἀσωτίαν καὶ τὴν διαφθορὰν τοῦ κλήρου, τὴν αἰσχροκέρδειαν καὶ τὰ συγχωρόχαρτα, τὰ ὁποῖα ἔδιδον οἱ Πάπαι εἰς τοὺς ἀμαρτωλοὺς ἀντὶ χρημάτων. Ἐτόνισε δὲ ὁ Λούθηρος ὅτι ἡ συγχώρησις τῶν ἀμαρτιῶν δὲν ἐξαγοράζεται διὰ χρημάτων, ἀλλὰ διὰ μετανοίας εἰλικρινοῦς. Ὁ Πάπας Λέων ὁ δέκατος πληροφορηθεὶς ταῦτα ἀπέστειλεν ἕγγραφον (βοῦλαν) εἰς τὸν Λούθηρον, διὰ τοῦ ὁποῖου ἐκάλεε αὐτὸν νὰ ἀναιρέσῃ πάντα ὅσα ἔγραψε καὶ ἔδιδάξε, διότι ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει ἦτο ἠναγκασμένος νὰ τὸν ἀφορίσῃ.

Ὁ Λούθηρος ὅμως δὲν ὑπήκουσεν, ἀλλ' ἔσχισε τὸ παπικὸν ἕγγραφον, ὅτε δὲ ἐκλήθη ὑπὸ συνεδρίου ἐκ γερμανῶν κληρικῶν καὶ ἡγεμόνων νὰ ἀναιρέσῃ ὅσα ἔγραψεν, ἠρνήθη νὰ πράξῃ τοῦτο εἰπὼν μετὰ θάρρους ὅτι ἡ διδασκαλία του ἦτο σύμφωνος πρὸς τὰ διδάγματα τοῦ Εὐαγγελίου. Τὸ συνέδριον ἐκεῖνο κατόπιν τῆς ἀπολογίας τοῦ Λουθήρου ἔκρινε καλὸν γὰρ λάβῃ αὐστηρὰ μέτρα, ὅπως περιορίσῃ τὴν ἐξάπλωσιν τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ. Ἄλλ' οἱ ὁπαδοὶ τοῦ Λουθήρου, οἱ ὁποῖοι ἀνῆρχοντο τότε εἰς ἱκανὸν ἀριθμὸν, διεμαρτυρήθησαν διὰ τὴν καταδίωξιν αὐτὴν, διὰ τοῦτο δὲ ὠνομάσθησαν *Διαμαρτυρόμενοι* ἢ *πρωτεστάνται*. Τοιουτοτρόπως ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία διηρέθη. Τὸ ἔτος 1555 οἱ Διαμαρτυρόμενοι ἀπετέλεσαν ἴδιαν αἴρσιν. Ἄλλ' οἱ κατ' αὐτῶν διωγμοὶ ἐξηκολούθησαν σφοδρότατοι κατὰ τὸ ἔτος 1572 ἐφωτεύθησαν 40 χιλ. Διαμαρτυρομένων ἐν διαστήματι ἐνὸς μηνός. Ἡ σφαγὴ αὕτη ἤρχισε τὴν νύκτα τοῦ Ἁγίου Βαρθολομαίου, ἧξις ἀπέμεινεν ἴσο χρονία. Μετὰ τινα ἔτη, ἐπελθούσης τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, ἐτέθη τέλος εἰς τοὺς διωγμοὺς κατὰ τῶν Διαμαρτυρομένων.

Αὕτη ὑπῆρξεν ἡ ἐπελθοῦσα μεταρρῦθμισις ἐν Γερμανίᾳ ὑπὸ τοῦ Λουθήρου. Ἐτέρα μεταρρῦθμισις ἐγένετο καὶ ἐν Ἑλβετία ὑπὸ τοῦ Καλβίνου, ὀνομασθεῖσα **Καλβινισμός**, ἡ ὁποία ὀλίγον διαφέρει τοῦ Λουθηρανισμοῦ. Βραδύτερον ὁ Καλβινισμός εἰσῆχθη ἐν Ἀγγλίᾳ.

Ἡ Ἀγγλικανικὴ ἐκκλησία ὅμως διετήρησε τὸ ἐπισκοπικὸν ἀξίωμα, ἐνῶ ὁ Λουθηρανισμός καὶ ὁ Καλβανισμός τὸ κατήργησαν.

28) *Διοικήσεις τῆς ἐκκλησίας ἐπὶ Τουρκοκρατίας. Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης καὶ τὰ προνόμια.*

Ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω, ἡ ἐκκλησία τῆς Δύσεως μετὰ τὴν ἀπόσπασιν αὐτῆς ἐκ τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς μειορροθμίσθη καὶ διηρέθη, ἐνῶ ἡ τῆς Ἀνατολῆς ἔμεινε πιστὴ πάντοτε εἰς τὰ ὀρθόδοξα δόγματα καὶ οὐδὲν μετέβαλεν, ἀλλὰ παρέμεινε μία καὶ ἡ αὐτὴ ὁμοίρροθμος καὶ ἀδιαίρετος. Οἱ Πατριάρχαι ἐξακολουθοῦν νὰ ἔχουν τὴν ἀνωτάτην ἐπιβλεψιν μέχρι τῆς σήμερον.

Ἐπῆλθεν ὅμως ἡ ἀποφράς ἡμέρα τῆς 29 Μαΐου 1453, ἡ ὁποία ὑπεδούλωσε τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Βυζαντιακοῦ κράτους εἰς τοὺς Τούρκους, μετ' αὐτῆς δὲ καὶ ὀλόκληρον τὸν Ἑλληνισμόν. Ὁ κατακτητὴς τῆς Κωνσταντινουπόλεως Μωάμεθ παρ' ὅλην τὴν ἀπανθρωπίαν, τὴν ὁποίαν ἐπέδειξεν εἰς τοὺς κατακτηθέντας Ἑλληνας, ἀφῆκε ἄθικτον τὴν ἐκκλησίαν. Οἱ Ἑλληνες ἦσαν ἐλεύθεροι νὰ ἐξασκῶσι τὰ θρησκευτικὰ τῶν καθήκοντα, ὅπως καὶ πρότερον. Ὁ Μωάμεθ ἵνα περιποιηθῆ τοὺς Ἑλληνας, ἀνέδειξε πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως τὸν Γεώργιον Σχολάριον, ἄνδρα ἐξαιρετικῆς μορφώσεως καὶ ἀρετῆς, ἐξέδωκε δὲ διάταγμα, διὰ τοῦ ὁποίου παρέχώρει εἰς αὐτὸν ὠρισμένα προνόμια. Ἀνεγνώρισε δηλ. αὐτὸν ἐθνάρχην τῶν Ἑλλήνων, ἥτοι ἐθνικὸν καὶ θρησκευτικὸν αὐτῶν ἀρχηγόν, ὅστις τοιοῦτοτρόπως ἀνελάμβανε τὴν προστασίαν ὅλων τῶν ὀρθοδόξων Ἑλλήνων καὶ κατήγγειλε τὰς ὑπερβασίας τῶν Τούρκων.

Ἐίχε πρὸς τούτοις ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως τὴν γενικὴν ἐποπτείαν καὶ διοίκησιν ὀλοκλήρου τοῦ ὀρθοδόξου κλήρου, καθὼς καὶ τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν μογαστηρίων. Οἱ ναοὶ ἐκτὸς τῶν μεγαλειτέρων, οἵτινες ἐγένοντο τζαμιά, διετηρήθησαν ἄθικτοι, δὲν ἐπετρέπετο ὅμως ἡ ἴδρυσις νέων. Οὐδεὶς χριστιανὸς ὑπεχρεοῦτο νὰ ἀσπασθῆ διὰ τῆς βίας τὴν Μωαμεθανικὴν θρησκείαν. Τὸ τελευταῖον ὅμως προνόμιον δὲν ἔμεινε σεβαστὸν πάντοτε. Οἱ Τούρκοι ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν κατεπάτουσαν τὰ προνόμια τῶν Ἑλλήνων, πολλοὶ δὲ τούτων ἐξηναγκάσθησαν διὰ τῆς βίας καὶ τῶν ἀπειλῶν νὰ ἀσπασθοῦν τὴν Μωαμεθανικὴν θρησκείαν. Ὑπῆρξε μάλιστα ἐποχή, καθ' ἣν οἱ Τούρκοι ἤρπαζον τὰ

μικρὰ παιδιὰ τῶν Ἑλλήνων καί, ἀφοῦ τὰ ἐδίδασκον τὸ Κοράνιον καὶ τὰ καθίστων μουσουλμάνους, τὰ κατέτασσον κατόπιν εἰς τὰ τρομερὰ τάγματα τῶν Γενιτσάρων. Ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἐκλήθη **Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης**, ἔχει δὲ περὶ αὐτὸν σύνοδον ἀποτελουμένην ἐκ δώδεκα μητροπολιτῶν, οἱ ὅποιοι ἐναλλάσσονται κατ' ἔτος διαδοχικῶς.

29) Τὰ μοναστήρια κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας φύλακες τῆς ἐθνικῆς παιδείας καὶ θρησκείας.

Ὁ κατακτητὴς Μωάμεθ ἐσεβάσθη μὲν τὴν θρησκείαν τῶν Ἑλλήνων καὶ ἀπένευμε πράγματι εὐεργετικὰ προνόμια εἰς τὸν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, κατεδίωξεν ὅμως τὰ ἑλληνικὰ γράμματα.

Τὰ σχολεῖα τῶν Ἑλλήνων ἐκλείσθησαν πανταχοῦ, δὲν ἐπετρέπετο δὲ εἰς τοὺς Ἑλληνοπαιδας νὰ διδάσκωνται τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἀλλὰ νὰ φοιτῶσιν εἰς τὰ Τουρκικὰ σχολεῖα, ἵνα ἐκεῖ διδάσκωνται τὰ τουρκικὰ γράμματα. Ἐὰν καμμιά ἑλληνικὴ οἰκογένεια ἀπεκαλύπτετο ὅτι εἶχε κατ' οἶκον διδάσκαλον τῶν τέκνων τῆς, ἐτιμωρεῖτο διὰ θανάτου. Τοιοῦτοτρόπως οἱ Ἕλληνες κατεδικάζοντο εἰς τὴν ἀμάθειαν καὶ τὸ σκότος. Κατὰ τὴν ζοφερὰν ἐκείνην περίοδον, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα ἐκινδύνευον νὰ ἐκλείψουν, μεγάλην προσέφερον ὑπηρεσίαν τὰ μοναστήρια. Τὰ τέκνα τῶν Ἑλλήνων μετέβαινον κρυφίως τὰς νύκτας εἰς τὰς μονὰς καὶ ἐκεῖ ἐδίδασκοντο ὑπὸ τῶν μοναχῶν τὴν γλῶσσάν των καὶ τὴν ἱστορίαν των. Τὰ μοναστήρια λοιπὸν ἀνεδείχθησαν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς σκληρᾶς δουλείας φύλακες τῆς ἐθνικῆς παιδείας καὶ θρησκείας, καὶ διέσωσαν τὴν ἀθάνατον ἡμῶν γλῶσσαν καὶ τὴν ἱερὰν θρησκείαν τῶν πατέρων μας, μέχρις ὅτου κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 16ου αἰῶνος ἐπετράπη ἡ ἴδρυσις Ἑλληνικῶν σχολῶν ἐν Ἡπείρῳ καὶ ἀλλαχοῦ. Εἰς τὰς σχολὰς δὲ ταύτας ἐδίδαξαν οἱ ὀνομαστότεροι διδάσκαλοι τοῦ γένους, οἱ ὅποιοι διὰ τῆς πατριωτικῆς διδασκαλίας των ἐνέπνευσαν εἰς τοὺς ἑλληνοπαιδας τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν πατρίδα καὶ συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν αὐτῆς.

30). Ἡ διοίκησις τῆς Ἐκκλησίας τοῦ ἐλευθέρου κράτους μετὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτοῦ.

Γνωρίζομεν ἤδη ὅποια ἦτο ἡ διοίκησις τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας. Ἀνέτειλεν ὅμως ἡ μεγάλη διὰ τὸν Ἑλλη-

νισμόν ἡμέρα τῆς 25 Μαρτίου 1821, καθ' ἣν τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἐξηγγέθη σύσσωμον ἐναντίον τῆς Τουρκικῆς δουλείας καὶ μετὰ ἑπταετη ὑπεράνθρωπον ἀγῶνα κατώρθωσε νὰ ἐλευθερώσῃ μέρος τῆς Ἑλληνικῆς χώρας. Τὸ ἀπελευθερωθὲν τμήμα τῆς Ἑλλάδος ὁμοῦ μὲ τὴν πολιτικὴν ἀνεξαρτησίαν ἀπέκτησε καὶ ἐκκλησιαστικὴν τοιαύτην. Οἱ ἐπίσκοποι τῆς ἐλευθέρως πλέον Ἑλλάδος συνελθόντες εἰς τὴν τότε πρωτεύουσαν αὐτῆς τὸ Ναύπλιον ἐκήρυσαν τὴν Ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν ἀνεξάρτητον καὶ αὐτοκέφαλον, ἐκανόνισαν δὲ καὶ τὴν διοίκησιν αὐτῆς. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ ἀνεξαρτησία αὕτη δὲν ἐχώρισε τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως οὔτε ἀπὸ καμμίαν ἄλλην ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν. Ἡ Ἑλληνικὴ ἐκκλησία διετήρησε τὰ ὀρθόδοξα δόγματα ἀκέραια καὶ ἄθικτα, τὸ δὲ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως ἀνεγνώρισεν ἐπίσης τὴν Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν αὐτοκέφαλον καὶ ἀνεξάρτητον, δογματικῶς δὲ ἠνωμένην μετ' αὐτοῦ καὶ μετὰ τῶν ἄλλων ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν. Διοικεῖται δὲ ἡ ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, ὅστις ἔχει τὸν τίτλον τοῦ Μητροπολίτου καὶ ὑπὸ τεσσάρων ἄλλων ἐπισκόπων, οἱ ὁποῖοι μετὰ τοῦ Μητροπολίτου ἀποτελοῦν τὴν λεγομένην ἱερὰν Σύνοδον. Ὁ Μητροπολίτης Ἀθηνῶν εἶνε ὁ τακτικὸς πρόεδρος τῆς ἱερᾶς Συνόδου, οἱ δὲ τέσσαρες ἐπίσκοποι καλοῦνται κατ' ἔτος κατ' ἀρχαιότητα διαδοχικῶς. Ἡ ἱερὰ Σύνοδος εἶνε ἡ ἀνωτάτη ἐκκλησιαστικὴ ἀρχή, ἀποφασίζει δὲ ἐπὶ διαφορῶν ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων. Ἐχει τὴν ἐπίβλεψιν τῶν ἐκκλησιῶν καὶ μοναστηριῶν τῆς Ἑλευθέρως Ἑλλάδος καὶ μεριμνᾷ διὰ τὴν τήρησιν τῶν θρησκευτικῶν δογμάτων. Προτείνει πρὸς τοῦτοις τοὺς ὑποψηφίους ἐπισκόπους καὶ χειροτονεῖ αὐτούς. Τῶν συνεδριάσεων τῆς ἱερᾶς Συνόδου μετέχει καὶ ὁ βασιλικὸς ἐπίτροπος ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς πολιτείας, πᾶσα δὲ ἀπόφασις τῆς Συνόδου δὲν ἔχει κῦρος, ἐὰν δὲν εἶνε ὑπογεγραμμένη καὶ ὑπ' αὐτοῦ. Ὁ βασιλικὸς ἐπίτροπος παρακολουθεῖ τὰς συνεδριάσεις καὶ προσυπογράφει τὰς ἀποφάσεις τῆς συνόδου, δὲν ἔχει ὅμως δικαίωμα ψήφου.

Πλὴν τῆς Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι ἐκκλησῖαι ὀρθοδόξων αὐτοκέφαλοι ἐπίσης. Τοιαῦται ἐκκλησῖαι εἶνε ἡ Ρωσικὴ, ἡ Σερβικὴ, ἡ Ρουμανικὴ, ἡ τοῦ Μουροβουνίου, ὡς καὶ ἡ τῶν ὀρθοδόξων τῆς Αὐστρουγγαρίας. Ἡ Βουλγαρικὴ ἐκκλησία ζητήσασα νὰ ὑπαγάγῃ εἰς τὴν Βουλγαρίαν τοὺς ἐπισκόπους Ἑλληνικῶν ἐπαρχιῶν, αἱ ὁποῖαι διετέλουν ὑπὸ τὴν Τουρκικὴν διοίκησιν, ἀπεσπᾶσθη τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, ἡ δὲ ἱερὰ σύνοδος τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐκήρυσεν αὐτὴν *σχισματικὴν*. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἡ ἀνεξάρτητος Βουλγαρικὴ ἐκκλησία διατελεῖ ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν καὶ τὴν

διοίκησιν *ἐξάρχου*, τοῦ ὁποίου ἡ Ἐξαρχία ἐδρεύει ἐν Κωνσταντινουπόλει.

31) Τὰ ἄλλα Πατριαρχεῖα.

Μετὰ τὴν ἀπόσπασιν τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας ἀπέμειναν τὰ τέσσαρα ἄλλα Πατριαρχεῖα, Κωνσταντινουπόλεως, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων. Ἐκ τούτων τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως μετὰ τὴν ἄλωσιν ἔτυχε τῶν γνωστῶν προνομίων καὶ ἀνεκηρύχθη Οἰκουμενικόν.

Τὸ Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας ὅμως παρήκμασεν ἀφ' ἧς ἐποχῆς οἱ Ἄραβες ἐγένοντο κύριοι τῆς Αἰγύπτου, οἱ ὁποῖοι ἐπέβαλον εἰς τοὺς χριστιανοὺς τῶν Αἰγυπτιακῶν πόλεων τὴν Μωαμεθανικὴν θρησκείαν. Πλεῖστοι ὅσοι χριστιανοὶ ἐξισλαμίσθησαν τότε, οἱ δὲ σήμερον ἀπομείναντες ἀνέρχονται εἰς 65 χιλιάδας, οἱ ὁποῖοι ὑπάγονται εἰς τὸ Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας. Ὁ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας φέρει τὸν τίτλον τοῦ Πάπα καὶ προσφωνεῖται μακαριώτατος, ἐνῶ ὁ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Παναγιώτατος.

Ἐπίσης τὸ Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας παρήκμασε καὶ αὐτό. Πλεῖστοι δὲ ὀρθόδοξοι χριστιανοί, ὑπαγόμενοι εἰς αὐτό, ἐγένοντο Διαμαρτυρόμενοι καὶ Δυτικοί. Τὸ πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων περιλαμβάνει ὅλας τὰς ἐκκλησίας τῆς Παλαιστίνης, ὁ δὲ Πατριάρχης αὐτοῦ προσφωνεῖται μακαριώτατος. Ἄλλὰ τὸ Πατριαρχεῖον τοῦτο δὲν διετήρησε τὴν προτέραν αὐτοῦ ἀκμὴν.

Ἐκαστος Πατριάρχης ἔχει καὶ σύνοδον ἀποτελουμένην ἢ ἐξ ἐπισκόπων ἢ ἐξ ἀνωτέρων κληρικῶν. Πάντα ὅμως τὰ Πατριαρχεῖα ταῦτα ἔρχονται εἰς συνεννόησιν μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Τ Ε Λ Ο Σ

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	Σελ.
1) Ἡ Πεντηκοστή.	3
2) Ἡ πρώτη Χριστιανικὴ Ἐκκλησία κλπ. Στέφανος· Φίλιππος	4
3) Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος. Ὁ Παῦλος κηρύττει τὸ Εὐαγγέλιον ἐν Συρίᾳ κλπ.	5
4) Ὁ Παῦλος ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ Βερολίᾳ.	7
5) Ὁ Παῦλος ἐν Ἀθήναις, Διονύσιος Ἀρεοπαγίτης.	8
6) Ὁ Παῦλος ἐν Κορίνθῳ.	10
7) Ὁ Παῦλος ἐπιστρέφει εἰς Ἱεροσόλυμα.	10
8) Ὁ Ἀπόστολος Πέτρος.	12
9) Ὁ Ἀπόστολος Ἀνδρέας.	14
10) Ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς.	15
11) Οἱ ἄλλοι Ἀπόστολοι.	16
12) Ὁργανισμὸς τῶν πρώτων Ἐκκλησιῶν κλπ.	17
13) Ἀποστολικαὶ Ἐκκλησίαι.	18
14) Διωγμὸι Χριστιανῶν. Μάρτυρες.	18
15) Ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος.	21
16) Ὁ Μέγας Ἀθανάσιος.	24
17) Ὁ Ἰουλιανὸς πολέμιος τοῦ Χριστιανισμοῦ.	26
18) Ὁ Μέγας Βασίλειος.	26
19) Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς.	28
20) Ὁ Θεοδόσιος καταδιώκει τοὺς ἔθνικοὺς.	29
21) Ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος.	29
22) Ὁ Ἰουστινιανὸς καὶ ἡ κτίσις τοῦ ναοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας	31
23) Ὁ Ἡράκλειος καὶ ὁ ἀκάθιστος ὕμνος. Ὑψῶσις τοῦ τιμίου Σταυροῦ.	33
24) Ὁ μοναχικὸς βίος. Οἱ ἀσκηταί. Ὁ Ἁγ. Ἀντώνιος.	34
25) Οἱ Εἰκονομάχοι, Ἡ Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας.	37
26) Ὁ Φώτιος. Τὸ σχίσμα. Ἐκχριστιανισμὸς Βουλγάρων, Ρώσων	38
27) Ἡ θρησκευτικὴ μεταρρύθμισις. Ὁ Λούθηρος κ.λ.π.	40
28) Διοικήσις τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τουρκοκρατίας, Οἴκουμ. Πατριάρχης καὶ τὰ προνόμια.	42
29) Τὰ μοναστήρια κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας.	43
30) Ἡ διοικήσις τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας.	43
31) Τὰ ἄλλα Πατριαρχεῖα.	45

4

